

PARIKKALA - Keskustaajaman eteläisen alueen asemakaavan ajantasaistaminen
Selvitys rakennetusta kulttuuriympäristöstä

RAPORTTI 13.12.2022

Selvitystyö Ahola, FM Teija Ahola, Mikkeli

Tilaaaja Parikkalan kunta, kaavoitus

HANKKEEN PERUSTIEDOT

Nimi	Selvitys rakennetusta kulttuuriympäristöstä
Alue	Parikkalan keskustaajaman eteläinen osa
Kylät	Joukio 402, Kangaskylä 404
Työ	Rakennusinventointi, kyläkuva-analyysi
Käyttö	Perusselvitys rakennetusta ympäristöstä käytettäväksi asemakaavan ajantasaistamiseen
Tekijä	FM Teija Ahola, Selvitystyö Ahola, Mikkeli
Tilaaja	Parikkalan kunta
Kaavatyö	DI Jarmo Mäkelä, Karttaako Oy
Aineistot	Raportti 13.12.2022 (pdf.) Valokuvat (jpg.), Teija Ahola Paikkatiedot

Valokuvien käyttöoikeudet

Valokuvien käyttö tilaajan omissa julkaisuissa ja

raporteissa. Valokuviin liitettävä tieto:

Valokuvat Selvitystyö Ahola

Raportin valokuvat

FM Teija Ahola, jollei toisin mainita.

Ilmakuvat Parikkalan kunta, Kuvaaja Röni-Kuva Oy 2021

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	4	6.1.17	Helenansaari.....	32
1.1	Kohdealue	4	6.1.18	Parikkalantie 48.....	34
1.2	Sisältö ja menetelmät.....	4	6.1.19	Parikkalantie 46.....	35
2	Kaavat ja suojele	5	6.1.20	Rantakatu 3 ja 3a ja Kirkkokatu 10.....	36
3	Kylämaisema	8	6.1.21	Oravaniementie 2, 4 ja 5	37
4	Vuosilukuja ja tapahtumia Parikkalan historiassa	10	6.2	HAUTAUSMAA.....	38
5	Rakennetun ympäristön ikärakenne ja luonne.....	12	6.2.1	Siunauskappeli	40
6	Kohteet osa-alueilla	13	6.3	ARKUSJÄRVEN KULTTUURIMAISEMA.....	41
6.1	KIRKONRANTA, vanha kylä.....	14	6.3.1	Vierevintie 2, entinen pappila	42
6.1.1	Kirkkotarha.....	16	6.4	PAPPILANPELTO.....	44
6.1.2	Kirkko	18	6.5	ORAVANIEMENTIE.....	46
6.1.3	Kellotapuli	19	6.6	KIRJOLANKANGAS.....	47
6.1.4	Kirkkokatu 2 (NKY:n talo)	20	6.7	HYPPYRIMÄKI.....	49
6.1.5	Kirkkokatu 4	21	6.8	LIKOLAMPI, luontopolun maisemat	51
6.1.6	Kirkkokatu 6 (Kunnantupa)	22	6.9	KUUTOSTIEN YMPÄRISTÖ	54
6.1.7	Kirkkokatu 6 (Museo)	24	7	Arviointi.....	56
6.1.8	Kirkkokatu 8	25	8	Lähteet	57
6.1.9	Kirkkokatu 3 (Ourannon kauppa)	25			
6.1.10	Kirkkokatu 16	26			
6.1.11	Kirkkokatu 14.....	27			
6.1.12	Kirkkokatu 22.....	28			
6.1.13	Parikkalantie 55.....	29			
6.1.14	Parikkalantie 56.....	30			
6.1.15	Helenansaarenkuja 1.....	31			
6.1.16	Helenansaarenkuja 2.....	31			

1 Johdanto

1.1 Kohdealue

Selvitysalueena on Parikkalan keskustaajaman eteläinen osa, joka on suurelta osin rakennettua taajama-aluetta. Aluetta rajaa lännessä Simpelejärvi, idässä valtatie 6 sekä Karjalan rata ja etelässä Arkusjärvi. Pohjoiseen jää keskustaajaman jo päivitetty asemakaavan osa. Asemakaavan laajennusalue jää valtatie 6 itäiselle puolelle ja on kooltaan noin 45 hehtaaria.

Alueella sijaitsee Parikkalan kirkko ja hautausmaa, entinen kirkkoherran pappila ja vanha kirkonkylä sekä pientalovaltaisia asuinalueita 1900-luvun jälkipuoliskolta. Likolammen ympäristö on lähivirkistysaluetta. Kuutostien itäpuolella on teollisuusaluetta.

Kuva: Kaavan suunnittelualue. / OAS, Karttaako, 24.8.2021.

1.2 Sisältö ja menetelmät

Tehtävänä oli laatia selvitys Parikkalan keskustan kulttuuriympäristöjen tunnuspiirteistä ja nykytilasta sekä osoittaa historiallisia, maisemallisia ja rakennushistoriallisia arvoja omaavat alueet ja kohteet.

Asetettu tavoite edellytti ensin alueen kehitysvaiheiden ja rakennetun kulttuuriympäristön nykytilan selvittämistä. Sitä varten tehtiin rakennusinventointi. Työmenetelminä käytettiin maastokäyntejä, valokuvadokumentointia, arkisto- ja kirjallisuusselvitystä sekä haastatteluja.

Alueen kehitysvaiheita selvitettiin kirjallisuudesta ja vanhoilta kartoilta. Tarkasteltavina teemoina olivat: asutushistoria, kaavoitushistoria, liikenne, teollisuus ja kauppa, yhdistystoiminta sekä julkinen ja yksityinen palvelurakentaminen. Lähdeaineistot on lueteltu raportin lopussa.

Karttahistoriallisen selvityksen tuloksena syntyneen paikkatietoaineiston ja siitä tehtyjen kuvallisten esitysten avulla tarkasteltiin historiallisen maiseman elementtejä ja yhdessä nykyistä maankäyttöä kuvaavien tietoaineistojen kanssa kylämaiseman muutokseen ja säilyneisyyteen liittyviä piirteitä.

Rakennettujen alueiden nykytilan arviointi perustui paikan päällä tehtyihin havaintoihin. Tarkasteltiin rakennetussa ympäristössä näkyvien eri aikavaiheiden tunnistettavuutta (säilyneisyyttä), alueellista eheyttä ja tunnusmerkkejä, kuten arkkitehtonisia, historiallisia ja ympäristöllisiä erityispiirteitä.

Alueen rakennuskantaa ja miljöitä dokumentoitiin valokuvaamalla kulttuuriympäristökuvauksia ja analyysia varten. Kohde- ja aluekuvaukset sisältyvät raporttiin. Esitellyistä kohteista tallennettiin nimi-, sijainti- ja tyyppitiedot Etelä-Karjalan KIOSKI-kulttuuriperintötietokantaan. Tästä kohdejoukosta löytyivät ne aluekokonaisuudet ja kohteet, joilla selvityksen tulosten perusteella arvioitiin olevan merkittävyyttä alueen kyläkuvan ominaisuuteen ja historiallisen monipuolisuuden sekä parikkalalaisen rakennusperinnön näkökulmasta.

2 Kaavat ja suojele

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvosto päätti uusista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017. Niiden mukaan alueidenkäytössä on tarpeen tunnistaa viranomaisten valtakunnallisten inventointien alueet ja ottaa huomioon siten, että niiden arvot turvataan. Rakennetuista kulttuuriympäristöistä on Museoviraston laatima inventointi (RKY 2009).

- Parikkala kirkko -aluekokonaisuus

Erityislait

Kirkkorakennusta, kellotapulia ja kiviaitaa koskee kirkkolain (1054/1993) 5 §:n määräys kirkollisen rakennuksen suojelusta suoraan lain nojalla.

Kuva: Parikkalan kirkko ja sankarihaudoille johtava portti.

Kuva: Valtakunnallisesti merkittävän Parikkalan kirkko -aluekohteen rajaus. – Lisätty viiva osoittamaan kaavan suunnittelualueen etelärajaa. / Museoviraston RKY-sivusto.

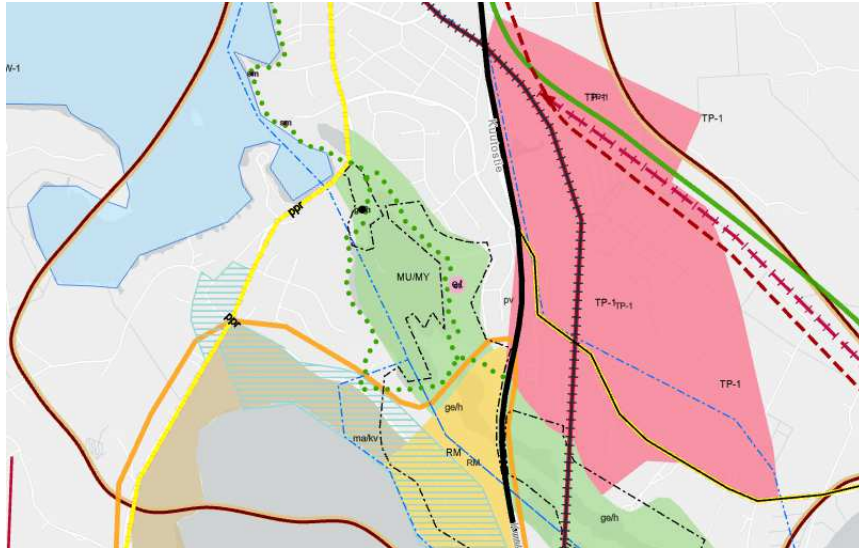
Maakuntakaava

Alueella on voimassa Etelä-Karjalan maakuntakaava, jonka ympäristöministeriö on vahvistanut 21.12.2011 sekä Etelä-Karjalan 1. vaihemaakuntakaava, jonka ympäristöministeriö on vahvistanut 19.10.2015.

Maakuntakaavassa on osoitettu Kirkonmäen ja Vierevienharjun alueelle valtakunnallisesti merkittävänä kulttuurihistoriallisena ympäristönä (ma/kv) **Parikkalan kirkko ympäristöineen**. Kaavan rajaus perustuu RKY 2009 inventointiin.

Suunnittelualueen läpi, linjalla Parikkalantie–Ristimäentie, kulkee kehitettävä matkailu- ja maisematie/ kevyenliikenteen laaturaitti (mt, ppr).

Alueen läpi kulkee arvokas harjualue (ge/h). Laajempaan aluevarauksena kyseisellä harjualueella on osoitettu maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta sekä erityisiä ympäristöarvoja (MU/MY).

Kuva: Osasuurennos maakuntakaavojen yhdistelmäkartasta (ArcGis Online, käytetty 12.4.2022).

Voimassa oleva yleiskaava

Kuutostien länsipuolelle jäävää osaa suunnittelualueesta koskee oikeusvaikutukseton Parikkalan keskusta-alueiden yleiskaava 2010 (k.valt. hyv. 14.11.1989, ei vahvistettu).

Valtatien itäpuolisella osalla suunnittelualuetta on voimassa Kolmikannan osayleiskaava. Alue Tetrilammelta Kirjolankankaalle on osoitettu teollisuuteen ja työpaikka/logistiikkatoiminnoille (T, TP ja TP-1).

Voimassa olevat asemakaavat

Kirkonseutu tuli kaavoituksen piiriin 1960, jolloin valmistui Kangaskylä-Joukion rakennuskaava. Sen laatiminen oli käynnistetty jo 1948. Nykyiset voimassa olevat asemakaavat on laadittu 1975 ja sen jälkeen kaavamutoksina tai laajempina päivityksinä.

Karttaako Oy:n laatiman tarkastelun perusteella alueella voimassa olevat asemakaavat on laadittu seuraavasti:

1975 Parikkala asemanseutu rakennuskaavan muutos ja laajennus

1978 Tiviäntien muutos

1984 Keskustan korttelit 54, 54a, 58, 58a-c ja 59

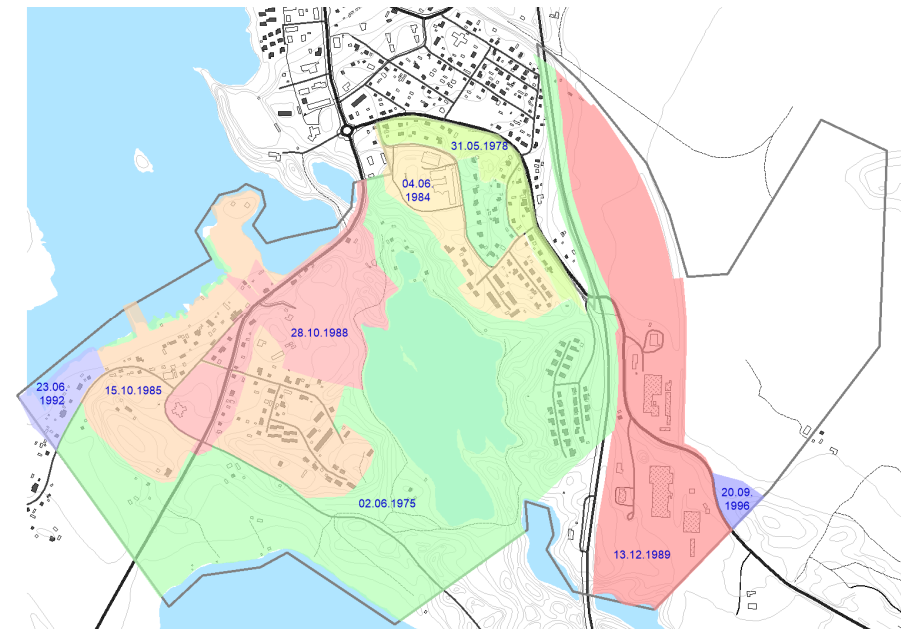
1985 Kirkkoranta–Pappilanpelto rakennuskaavan muutos

1988 Kirkkoranta–Pappilanpelto rakennuskaavan muutos

1989 Kirjolan teollisuusalue rakennuskaavan muutos ja laajennus

1992 Kirkkoranta rakennuskaavan muutos ja laajennus

1996 Kirjolan teollisuusalueen laajennus, kortteli 109 ja siihen liittyvä virkistysalue

Kuva: Karttaan on merkitty eri värein voimassa olevien asemakaavojen alueet. Vanhinta, vuoden 1975, kaavaa on edelleen voimassa suunnittelualueen etelä- ja keskiosissa.

Asemakaavoissa suojeltaviksi kohteiksi on osoitettu:

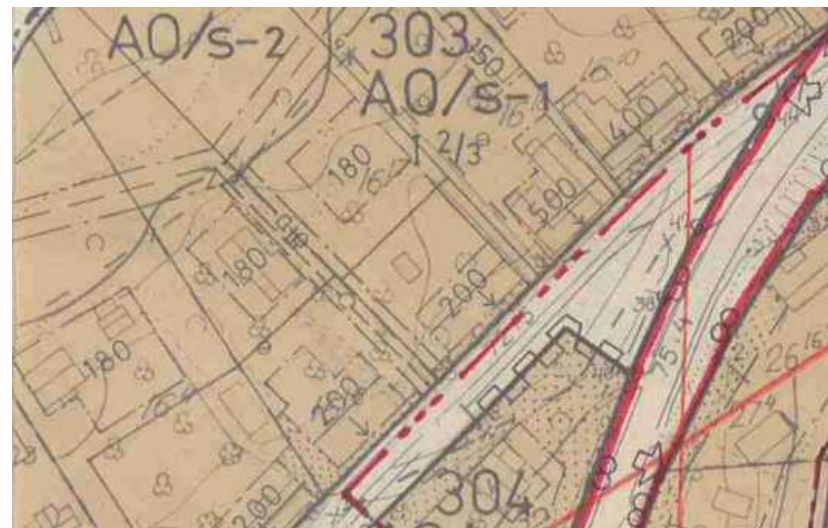
Nimi	Kortteli	Kaavamerkintä	Vuosi
Helenansaarenkuja 1	302	AO/s-1	1988
Helenansaarenkuja 2	303	AO/s-1	1988
Kirkko	305	sr, YK	1988
Kellotapuli	-	sr	1985
Kirkkokatu 4	308	AO/s-1	1985
Kirkkokatu 6, kunnantupa	303	sr	1985
Kirkkokatu 8	303	A AO/s-1	1985
Kirkkokatu 10	303	AO/s-1	1985
Kirkkokatu 14	303	AO/s-1	1985
Kirkkokatu 16	303	AO/s-1	1985
Kirkkokatu 18	303	AO/s-1	1985
Kirkkokatu 22	303	AO/s-1	1985
Parikkalantie 55	303	AO/s-1	1985
Oravaniementie 5	306	AO/s-1	1985
Oravaniementie 2	307	AO/s-1	1985
Rantakatu 3	303	AO/s-1	1985
Rantakatu 3a	303	AO/s-1	1985

AO/s-1 Erillispientalojen korttelialue, jolla ympäristö säilytetään. S-1 -merkinnällä osoitetulla korttelinosalla on uudisrakennuksen tai olemassa olevaan rakennukseen tehtävien muutosten sopeutumiseen kyläkuvaan kiinnitettävä erityistä huomiota. Julkisivuissa on käytettävä laudoitusta ja kattokaltevuuden tulee olla 22–30 astetta. Maanpinnan korkeusasemaa saa nostaa enintään 30 cm.

S-2 merkinnällä on osoitettu kortteliosia rannasta kortteleissa 302 ja 303, joissa maanpinnan asemaa ei saa muuttaa eikä aluetta kuivattaa tai puustoa hakata ilman kunnanhallituksen lupaa. Aluetta ei saa aidata.

Aikaisemmat inventoinnit tarkastelualueelta olivat vuodelta 1987:

- Kirkko ja kellotapuli
- Helenansaari
- Pitäjätupa, Hauta-Ollin mökki (2011 lisätty Meijerimuseo)

Kuva: Kylän vanhaa aluerakennetta on huomioitu kaavamerkinnöillä, kuten ohjeellisilla rakennusaloilla ja katutilojen muodostumista ohjaavilla nuolimerkinnöillä. / Ote asemakaavasta lh. 15.10.1985.

Kuva: Asemakaavoissa suojellut (sr) rakennukset ja miljööt (s-1).

3 Kylämaisema

Kylän maisematekijöitä

Viheralueet

- rakennettu puistoalue: kirkkomaa ja hautausmaa
- vesistömaisemaan liittyvä viheralue
- luonnonympäristö: harju
- vanha pelto
- vanha niltty

Vesistöt

Simpelejärvi, Arkusjärvi ja Likolampi

SIMPELEJÄRVEN LASKU 1831-34 JA 1939-45
(ensimmäiset järvenlaskut jo 1700-luvun puolella)

Eräreitti suuntaasi Saimaalle

KIRKKORANTA

KOIVUKUJA

Savonlinna

KESA-TEATTERI

HAUTAUSMAA

UIMALA

LIKOLAMPI

KIRKKO-TARHA

Pappilan peltomaille perustettu asuinalue

kallio

Oravaniemelle (korpelaispappilaan)

1830-luvun maantie [Koitsanhoviin, Viipuriin]

Imatralle, ent. Vt 14 (1938),
nyk. Ristimäentie

ARKUSJÄRVI alentunut
Simpelejärven laskutöiden myötä
Arkusjärven lasku 1947-50
luoteispään laskuojan perkaus

Tyrjälle [Kurkijoelle, Käkisalmen]

Erätie Käkisalmen
karjalasta Saimaalle

Tiestö

- yleinen tie rakennettu 1836
- edellisen vanhaa linjausta
- vanha kulkureitti Käkisalmen Karjalaan

Rantapolku

- rantapolku, virkistys- ja kulttuuritoimintaan liittyvä

Valtatie 6
1950-luvun loppu

Kylämaisema ja maankäyttö

Pohjakartta

- rakennettu alue
- pelto

Simpele-Parikkala-
yhdystrata 1948

kuivattu
Tettilampi

KIRJOLAN
TEOLLISUUSALUE

Tivillä
[Sortavalaan]

Simpeleen laskut on vaikuttaneet kirkonseudun rakentamiseen ja kyläkuvaan.

Järvenlasku 1831–34

- Rakennettiin Koitsanlahti–Savonlinna maantie vanhalla rantatörmälle
- Tien ja uuden rantaviivan välinen loiva rinnemaa tuli asutuksen piiriin, ja 1860- ja 70-luvuilla elinkeinotoiminnan vapautumisen myötä enenevässä määrin kaupallisen toiminnan alueeksi.
- Huumonmäen eteläpuolelle voitiin raivata lisää peltomaata.

Järvenlasku 1939–45

- Ranta vetäytyy ja metsittyy kirkkorannan alueella

Kuva: Kirkonkylä on jäänyt rantametsikön taakse.

Kuva: Kuvaan on luonnosteltu katkoviivalla 1830-luvulla toteutettua laskua edeltänyt rantaviiva, ja pisteviivalla laskun jälkeinen rantaviiva. Nykyiseen tasoon järvi laskettiin 1939–45. / Pohjakarttana maastokartta ja toisen tasona rinnevarjostus. © MML (2022).

Kuva: Rannan vetäytyminen näkyy konkreettisesti Helenansaaren ympäristössä. Vanha kapea pengertie on jäänyt kuivan maan keskelle.

4 Vuosilukuja ja tapahtumia Parikkalan historiassa

1323	Pähkinäsaaren rauha: Parikkalan alue jää osaksi Novgorodin Karjalaa ja Suur-Kurkijoen pitäjää aina 1610-luvulle saakka Karjalaisten kauppa
1500	Joukiossa (kylä 402) ja Oravaniemellä (kylä 414) asutusta.
1595	Täyssinän rauha: Parikkala jää edelleen Novgorodin hallintaan osana Koitsanlahden pitäjää; Kangaskylässä 404 asutusta.
1617	Stolbovan rauha: Käkisalmen lääni ml. Parikkalan alue liitetään Ruotsiin; ortodoksinen väestö alkaa korvautua Savosta ja Länsi-Karjalasta tulevilla luterilaisilla uudisasukkailla.
1618-32	Joukion pitäjä ja luterilainen seurakunta järjestäytyvät
1641	Parikkala mainitaan ensimmäisen kerran seurakunnan nimenä käräjäpöytäkirjassa
1652-82	Pitäjä tunnettiin Koitsanlahtena samannimisen hovikartanon ja läänityksen hallintokeskuksen mukaan
1656-61	Ruptuurisota; suurin osa lopusta Parikkalan ortodoksiväestöstä muuttaa Venäjälle
1700-l	Parikkalalaiset harjoittavat myllytoimintaa ja voin välityskauppaa, Simpelejärven lasku (yritys).
1721	Uudenkaupungin rauha: Parikkala muun Kaakkois-Suomen mukana siirtyy Ruotsilta Venäjälle
1726-83 n. 1756	Lahjoitusmaa-aika. Pitäjäkoulu perustetaan (koulumestarin palkkaaminen).
1771	Parikkalan Pyhän Annan kirkko rakennettiin.
1808	Pyhän Annan kirkko tuhoutui tulipalossa.
1812	Parikkala muun Vanhan Suomen mukana liitetään osaksi autonomista Suomea.
1813-17	Parikkalan nykyinen puukirkko rakennettiin.
1831-45	Simpelejärven sekä pienempien järvien lasku.
1840	Parikkalan puukirkon vihkiminen.
1846-48	Isojako päättyy Kangaskylässä, Joukiossa ja Oravaniemellä.

1835-36	Maantie Koitsanlahdesta kirkonkylän kautta Särkisalmelle ja Savonlinnaan.
1863	Kangaskylän Malikalliolla toimi yksityinen kansakoulu (Pietari Hannikainen)
1871-72	Parikkalassa siirrytään vuoden 1865 mukaiseen kunnallishallintoon.
1885	Kunnan ensimmäinen sekakansakoulu aloittaa uudessa kansakoulurakennuksessa Kangaskylässä.
1889-92	Helensaaressa höyrystys.
1890	Parikkalaan perustetaan nuorisoseura.
1894	Pitäjän ensimmäinen meijeri aloittaa Tyrjällä.
1894	Puhelinyhteys Savonlinna-Parikkala-Kurkijoki-Viipuri tulee käyttöön.
1896	Sipi Ahokkaan huopatehdas aloittaa huopikkaiden valmistuksen.
1899	Parikkalan Säästöpankki aloittaa toimintansa.
1900-l ap	Parikkala on mm. Eino Leinon, Oskar Merikannon, Aino Actén ja Lempi Jääskeläisen kesänviettopaikkana.
1900	Huotikkalan saha perustetaan Kangaskylälle.
1904	Ensimmäiset osuuskassat perustetaan.
1905	Parikkalan varsinainen apteekki Kangaskylälle.
1905	Parikkalan osuuskauppa avaa myymälän Kangaskylässä.
1905	Parikkalan työväenyhdistys perustetaan.
1907	Parikkalan yhteiskoulu perustetaan.
1908	Parikkalan Sanomat alkaa ilmestyä.
1908	Parikkalan kirkko saa urut.
1909	Helensaaressa 1908 perustettu Samarialaisseuran sairaala (toimi vuoteen 1920)
1908	Savonlinna-Elisenvaaran rautatie avataan liikenteelle.
1911	Kirkon korjaus; asennetaan lämmityslaitteet.
1914	Kunta perustaa vaivaistalon, myöh. kunnalliskoti.
1914-88	Jantusten huopatehdas.
1917	Parikkalasta tulee osa itsenäistä Suomea.
1919	Maamieskoulu.
1922	Petäjikön tonttisuunnitelma.

1923 Simpele itsenäistyy.

1925 Kunnansairaala perustetaan Lehmusniemelle.

1926 Yksityinen lastenkoti avataan Kukonkannassa.

1927 Pappiloiden ja Koitsanlahden kartanon vuokra-alueiden järjestelyssä syntyi 50 itsenäistä viljelmää.

1929 Saari itsenäistyy.

1933 Karjalan Metsätuote ostaa Huotikkalan sahan.

1935 Ensimmäiset Parikkalan markkinat Kangaskylässä.

1935 Parikkalan Valo Oy perustetaan kunnan alueen sähköistämiseksi.

1936-47 Kylien osuuskassoista muodostuu Parikkalan Osuuskassa.

1938 Parikkalan suojeluskuntatalo Harjulinna valmistuu.

1939 Huotikkalan ja Petäjikön rakennussuunnitelma.

1939 Simpelejärven kolmas lasku (80 cm).

1939-40 Talvisodassa kuoli 49 parikkalaista.

1941-44 Jatkosodassa kaatui 253 parikkalaista. **Sodan alussa paloi** mm. yhteiskoulu, Kangaskylän nuorisoseuratalo ja **kirkkoherran pappila**.

1944 Puutalotuotanto käynnistyy Karjalan Metsätuotteella osana sotakorvausteollisuutta.

1945 Talvi- ja jatkosodan jälkeen runsas kolmasosa kunnan maatalasta liitetään Neuvostoliittoon ja yli 2000 parikkalalaista joutui siirtolaiseksi.

1945 Parikkalassa asutustiloja perustetaan pääasiassa Koitsanlahdelle, **kirkonseudulle**, Kirjolaan ja Savikummun Viessanmäelle valtion, seurakunnan, kunnan ja yhtiöiden maille.

1948 Simpele-Parikkala rataosa otetaan käyttöön.

1948-50 n. Ristimäentien perusparannus.

1955 Parikkalan yhteislyseo siirtyy valtion omistukseen.

1958 Parikkalan yhteislyseon uusi koulurakennus.

1957-60 Valtatie 6 rakennetaan. Parikkalan hautausmaalle valmistuu **siunauskappeli**.

1960 Kangaskylä-Joukion asemakaava (aloitettu 1948).
Karjalan Lomahovi aloitti toiminnan Joukion Sepänmäellä.

1962 Asemanseudun ja **kirkonkylän** viemäri- ja vesijohtojen rakentaminen käynnistyy.

1964 Parikkalan seurakuntatalo.

1966 Rataosa Parikkala-Onkamo.

1968 Harjulinnasta uusi kunnantalo.

1970 Lasten päiväkotitoiminta alkaa Marttayhdistyksen toimesta.

1976 Parikkalan kunta ostaa **Helenansaaren** huvilan.

1979 Pyhän Johannes Kastajan tsasouna

1986 Hotelli-ravintola **Kägöne** avataan.

1987 Hauta-Ollin mökki, **kotiseutumuseon** perustaminen

1988-90 Uusi vanhainkoti ja päiväkeskus Käskynkkä Kangaskylälle.

2004 **Meijerimuseo** siirrettiin Särkisalmelta kirkonkylälle.

Yhteenvedon lähdekirjallisuutena käytettiin ensisijaisesti paikallishistorioita. Kirkonkylää koskevat korostettu.

Kuva: Uusi tie on valmistunut vanhan raitin itäpuolelle. Simpelejärvi on laskettu viimeisen kerran, mutta puusto ei ole vielä ehtinyt kasvaa ja järvi muodostaa maisemallisen taustan kyläasutukselle. / Tmi Kotiseutokuva 1951. Lappeenrannan museot.

5 Rakennetun ympäristön ikärakenne ja luonne

Inventoidut tai dokumentoidut rakennukset
Historiallisen käytön mukainen tyypitys

- Hallinto, kokoontuminen tai kulttuuri
- Liiketoiminta
- Seurakunnan toiminta
- Asuminen, seurakunnan palveluksessa
- Asuminen, käsityöläisyys
- Asuminen
- Vapaa-aika

Taajaman ajallinen kerrosisuus

- Vanha kylä, kerroksellinen
- Pappila, vanha maatalousalue
- Hautausmaa, rakennuskanta modernia
- Rakennettu 1930-50-luvuilla
- Palstoitettu 1940-50-luvulla, täydennysrakennettu
- Kaavoitettu ja rakennettu 1960-luvulla
- Rakennettu 1970-luvulla
- Rakennettu 1980-luvulla

PARIKKALAN KESKUSTAAJAMAN ETELÄISEN OSAN RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ

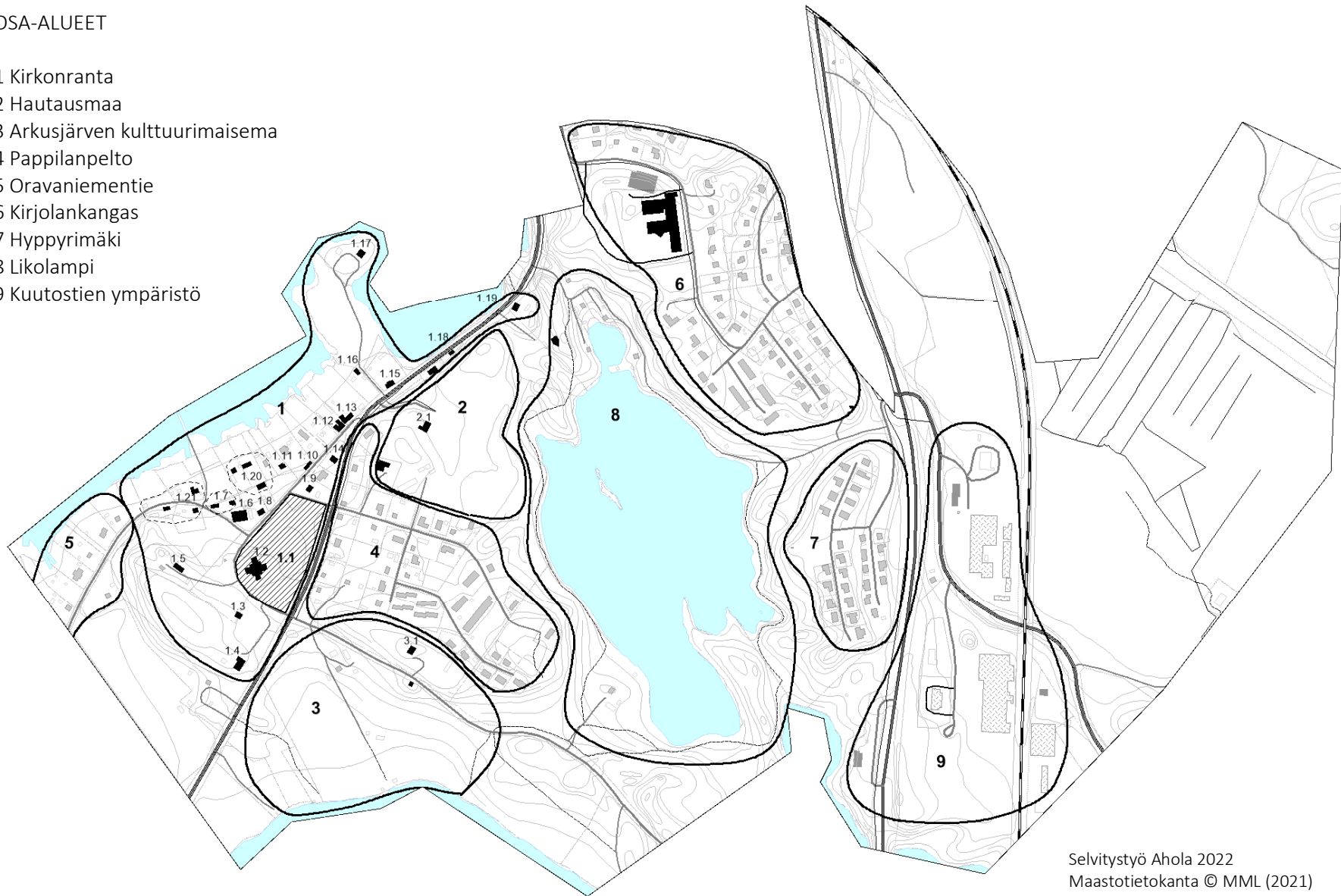
Rakennettu ympäristö, luonne ja ikärakenne

6 Kohteet osa-alueilla

OSA-ALUEET

- 1 Kirkonranta
- 2 Hautausmaa
- 3 Arkusjärven kulttuurimaisema
- 4 Pappilanpelto
- 5 Oravaniementie
- 6 Kirjolankangas
- 7 Hyppymäki
- 8 Likolampi
- 9 Kuutostien ympäristö

Selvitystyö Ahola 2022
Maastotietokanta © MML (2021)

6.1 KIRKONRANTA, vanha kylä

Tyyppi: Kirkonkylä, tienvarsikylä, rantakylä

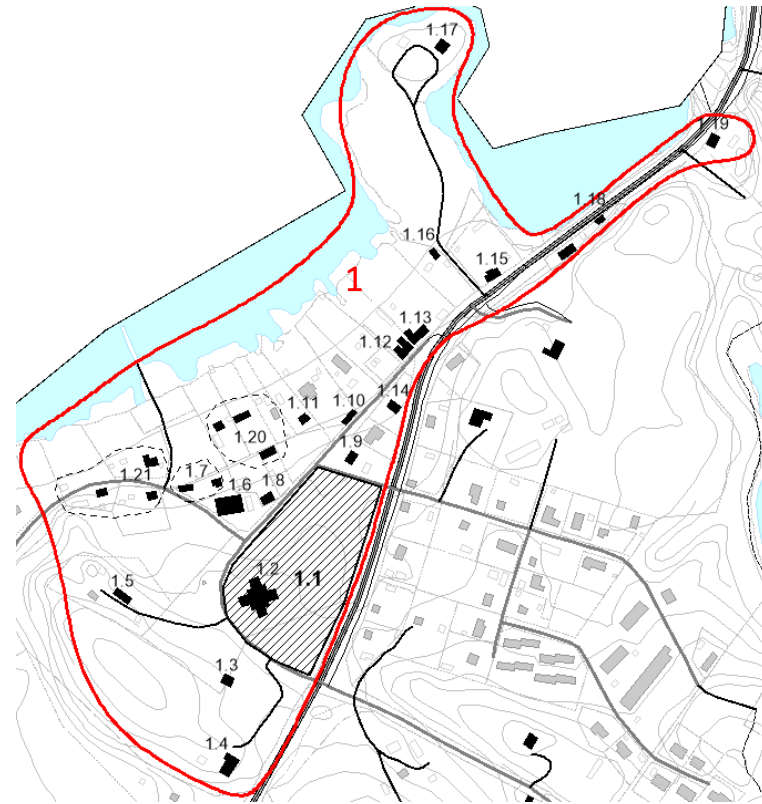
Tausta: Parikkalan vanha kirkkopiha ja hautausmaa; pappilan puustellin maille rakentunut kylätaajama; vanha hallinnon ja kaupan keskus; vanhojen kulkureittien risteys

Nykytila: Kirkko on pysynyt maamerkinä, hautausmaa eli kirkkotarha on muuttunut kirkkopihaiksi. Vanha kirkonseutu on jäänyt keskustaajaman pientalovaltaiseksi asuinalueeksi, joka jäsenyy rakennetun ympäristönsä puolesta vanhaksi rantakyläksi ja kaavalla toteutetuksi pientaloalueeksi. Järvimaisemaa näkyy lähinnä Anitsanlahden luona, vanha kylänranta on metsittynyt järvenlaskujen vaikutuksesta.

Kuvaus: Kirkonkylä muodostui pappilan virkatalon maille. Kirkko sijaitsee mäellä, tien risteyksessä, kiviainan ympäröimässä kirkkotarhassa. Kirkon länsipuolella on korkea kalliainen mäki, jonka rinteessä on kellotapuli, ja eteläpuolella Arkusjärvi, jonka itäpuolista harjualueita on käytetty kulkureittinä jo eräkaudella. Nykyinen hautausmaa perustettiin 1920-luvulla Likolammen ja Anitsanlahden väliselle harjuselänteelle.

Järvenlaskujen myötä Simpelejärven rantamaisemat muuttuivat, syntyi rehevää vesijättömaata ja puustoa, joka Kirkkorannassa sulki näkymät järvelle. Kohta sotien jälkeen perustettiin kirkonkylään uusia viljely- ja asuntotiloja, jotka sijoituivat pappilan maalle. Puutarhatonteille rakennettuja pientaloja näkyy etenkin Parikkalantien ja Oravaniementien varrella. Parikkalantien oikaisu on tehty 1940- ja 50-lukujen vaihteen tienoilla. Asuinalue laajeni Likolammen suuntaan 1970- ja 80-luvuilla.

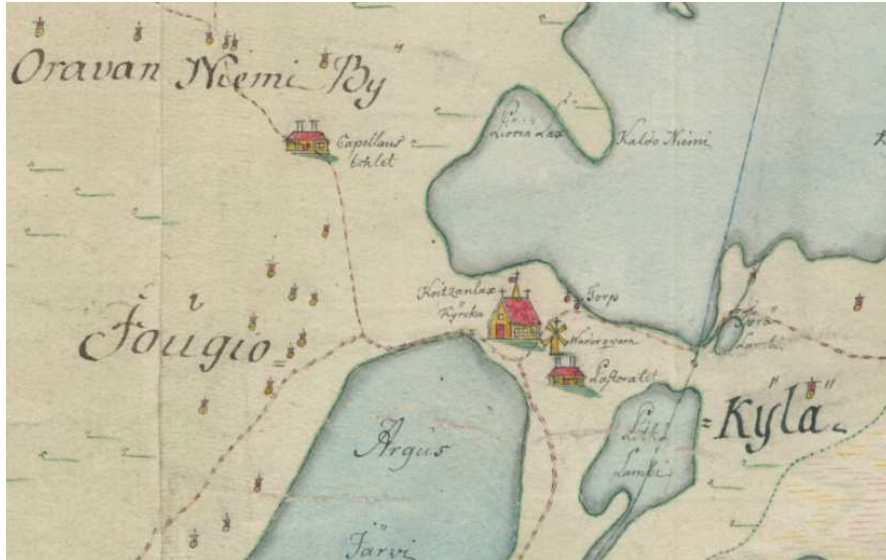
Vuonna 1908 valmistunut Elisenvaaran ja Savonlinnan välinen rata käynnisti kaupallisen toiminnan vähittäisen siirtymisen kirkonkylästä Kangaskylään aseman läheisyyteen. Suurin muutos oli edessä 1960-luvulla, kun autoistuminen ja kaupan uudistuminen edellytti uudenlaisia liiketiloja ja autoille pysäköintipaikkoja.

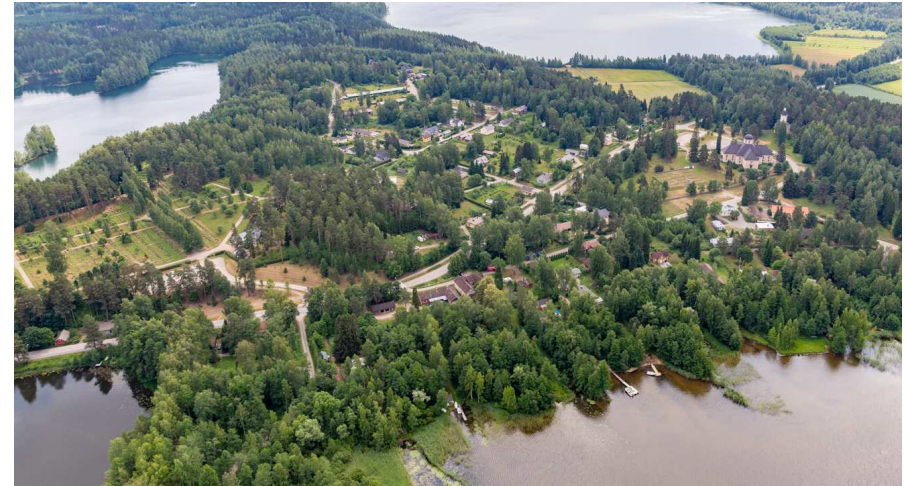
Asemakaavassa esitetyt Kirkkorannan kulttuuriympäristöä sekä kirkkoa, tapulia ja kunnantupaa koskevat säilyttämistavoitteet ovat edelleen perusteltuja, koska kyläalueen pysyminen historiallisesti todistusvoimaisena miljööna edellyttää rakennetussa ympäristössä kerroksellisuutta ja alueelle ominaista suunnittelemattomasti syntyneitä, raittiin ja rantaan tukeutuvaa aluerakennetta.

Ehdotetaan harkittavaksi:

- Hauta-Ollin mökin, Kirkkokatu 4:n päärakennuksen ja Helenansaaren huvilan rakennussuojelua asemakaavalla.
- Kunnantupa-museo -tontin korttelissa 303 ja entisen NKY:n talon korttelin 310 osoittamista alueellisella merkinnöllä kyläkuvallisesti arvokkaana alueena samaan tapaan kuin Kirkkorannan alue, ja maisemallisen sijaintinsa vuoksi myös Parikkalantie 46 ja 48 välinen harjunalus tontteineen.
- Helenansaaren koivukujan osoittamista yksittäisenä vaalittavana miljööelementtinä (ml. polun kivipohjainen perustus, puut uudistettavissa)

Kuva: Karttaan on merkitty kirkko ja molemmat pappilat sekä keskeiset kulkureitit kirkolle. Kirkkorannassa on ollut pari pappilan torppaa. /Geographisk charta 1784–86. Verollepanokartta. KA.

Kuva: Kirkkorannan vanha asutus jää järveltä päin katsottuna vesijättömaalle kasvaneen puuston taakse.

Kuva: Etualalla Helenansaari, jonne johtaa kapea pengertie. Taustalla näkyy kirkko ja kylän taloja. / H. Heinoen Kirjakauppa, kustantaja 1905. Museovirasto, kansatieteen kuvakokoelma.

Kuva: Parikkalan kirkko ja kellotapuli ennen 1910-luvulla tehtyjä korjaus- ja muutostöitä. Etualalla vasemmalla Hauta-Ollin mökki ja sen yläpuolella hirsipinnalla olevan kunnantuvan pääty. / Parikkalan kunta, Vesa Toppisen kuvakokoelma.

6.1.1 Kirkkotarha

Arvot: Kirkkotarha käsittää Parikkalan luterilaisen seurakunnan kirkkopihan, sankarihaudat ja seurakunnan vanhimman hautausmaan. Kirkkotarha on keskustaajaman suurin istutettu puistoalue. Sitä ympäröi 1800-luvulla rakennettu kiviaita. Kirkkotarha on vanhan raittikylän ja nuoremman asuinalueen välissä.

Vanha hautausmaa¹ sijaitsee Parikkalan kirkon vieressä ja on suuruudeltaan n. 3 hehtaaria, pitäen sisällään myös sankarihauta-alueen. Seurakunta otti 1890 käyttöön uuden Vierevin hautausmaan. Vielä varsinaisen hautaus toiminnan päättymisen jälkeen kirkkotarhasta sai viimeisen leposijansa mm. Parikkalan kirkkoherrana toiminut Clas Collan (k. 1901) sekä lääninrovasti Jooseppi Mustakallio (k. 1923) ja hänen vaimonsa Agnes Selma Helena (k. 1936).

1950 Ortokuva © MML

2020 Ortokuva © MML

Parikkalan kirkkotarhan sisään jäävä sankarihautausmaa on suuruudeltaan 1750 neliometriä. Aluesuunnitelman on laatinut puutarha-arkkitehti Pentti Ahola ja pohjakartta on vuodelta 1963. Sankarihautausmaahan on haudattu oman pitäjän talvi- ja jatkosodassa kaatuneita yhteensä 313. Jokaisella vainajalla on oma muistolaattansa.

Kirkkotarhassa on kolme muistomerkkiä. Vapaussodassa kaatuneiden muistomerkki (Vainö Keinänen 1919), Karjalaan jääneiden vainajien

muistomerkki (Armi Siitonen 1980) sekä Talvi- ja jatkosodassa kaatuneiden sankarimuistomerkki. Jälkimmäinen muodostuu kahdesta seinäkkeestä (betoni ja liuskekivi) ja ristiaiheisesta pronssityöstä (Pentti Ahola 1963).

Kirkkotarha on maastollisesti vaihteleva, on notkelmia ja kalliokumpareita sekä rinnettä. Ainakin jo 1867 on kirkkomaata tasoitettu. Vuodelta 1827 on tieto kiviaidan rakentamisesta, mutta jo 1851 on rakennettu sortuneen tilalle uusi aita pienistä peltokivistä.² Kolme rautaporttia asennettiin 1880-luvulla.³ Toinen länsireunan porteista on siirretty myöhemmin Vapaussodan muistomerkkin kohdalla nuoremman sankaripatsaan kohdalle. Syksyllä 2022 on vaihdettu kahteen kiviaidan aukkoon uudet metalliportit.

Kirkkotarhan kaunistamiseen istutuksiin ryhdyttiin 1900-luvun alussa. Itä-Karjalan maanviljelysseuran puutarhuri laati 1908 suunnitelman käytävien ja hautapaikkojen järjestämiseksi. Kirkon ympärille istutettiin puita. Edelleen osaa vanhasta hautausmaasta hoidetaan puistomaisena alueena. Kirkkotarhan eteläosassa, kirkon lähellä, säilyneet vanhat hautamuistomerkit ovat pystymallisia kivimuistomerkkejä, joista omaiset vastaavat hallinta-ajan puitteissa. Kirkkotarhan pohjoisosassa on pääosin niittyä. Vanhat käytävät ovat edelleen havaittavissa maastosta. Alueella olleet puiset hautamuistomerkit ovat hävinneet.

Kuva: Kirkko kuvattuna Vierevintieltä kaakosta.

Kuva: Kirkkotarhaa ja kirkko kuvattuna koillisesta.

Kuva: Kirkkotarhan kiviaitaa ja rautaportti.

Kuva: Vanha hautausmaa.

Kuva: Sankarimuistomerkki.

6.1.2 Kirkko

Arvot: Parikkalan kirkko edustaa kansanrakentajien kahtamoisiin pohjautuvaa ristikkos suunnittelua. Keskustornillinen kirkko muodostaa hautausmaineen ja eteläpuolen edustan hiekkakenttineen maisemallisesti näyttävän ja avaran saarekkeen uusiutuneen kuntakeskustan tunteissa.

Parikkalan nykyinen kirkko rakennettiin vuosina 1813–1817 samalle paikalle kuin edelliset kaksi puukirkkoa. Kirkon piirustukset keskustornillista kahtamoista varten oli päivätty Yleisten rakennuksen intendentinkonttorissa vuoden 1812 loppupuolella, allekirjoittajana intendentti Charles Bassi. Kirkon hirsirunkoa oli rakentamassa vähintään kolmisenkymmentä miestä, rakennusmestarina Savitaipaleelta kotoisin ollut kirkkorakennusmestari Matti Salonen, jonka isä Juhana Salonen oli ensimmäinen kolmesta merkittävästä itäsuomalaisen kirkkotyyppin rakentajasta. Parikkalan kirkon rakennusosista ja sisustuksesta vastasivat muu mestarit. Kirkon valmiiksi saattamisessa kului yli 20 vuotta ja kirkko vihittiin vasta 1840. Huomattavia korjaus- ja muutostöitä tehtiin 1859-60, 1910-luvulla⁴ ja 1970-71 (arkkitehti Harri Elomaa, luonteeltaan entistävä). Kirkon lattia jouduttiin uusimaan 1980-luvun alkupuolella, samalla tehtiin sisätilojen maalausta. Kirkon ja kellotapulin ulkomaalaus on tehty 1990.

Kuva: Parikkalan kirkko 1930-luvulla. Julkisivu etelään. / Museovirasto.

Kuva: Julkisivu etelään. Parikkalan kirkossa on käytetty neljän pilarin kannatusjärjestelmää eikä itsensä kantavaa rakennetta, joka oli tavallinen Juhana Salosen rakennuttamissa kahtamoisissa.

Kuva: Kirkon korkeat ikkunat, vyöhykkeinen verhous hammaslistoineen ja jyrkkäharjaiset ovikatokset ovat 1910-luvun muutoskorjauksesta. Pohjoissiiven edustalla olevassa kiviseinäisessä osassa on yleisö-WC.

6.1.3 Kellotapuli

Arvot: Kellotapuli mäen rinteessä kirkon länsipuolella on kirkon aikainen, mutta uudistettu tyyliältään ja kattomuodoiltaan 1910-luvun alussa. Kellotapulilla on maisemallisesti hieno sijainti harjun rinteessä.

Kellotapuli on rakennettu samaan aikaan kuin kirkko ja sen rakentajaksi nimetään kirkkorakennusmestari Matti Salonen. Tapuli on uusittu perusteellisesti 1911, kirkon korjaustöiden yhteydessä. Tapulissa säilyi ennallaan kuutiomainen runkokuone sekä kellohuoneen 8-kulmaisuus, mutta korkean kekokaton tilalle tehtiin matalampi kaarikatto ja sen yläpuolelle pikkutorni. Uudistuksessa runkokuoneen vaakalaudoitettuihin seiniin tuli listakoristelua ja pystyaukkoiset seinien alaosaan ja räystäään alle. Runko- ja kellohuoneen suippokaariset aukot muutettiin suorakaiteiksi. Runkokuoneen rombikatto muutettiin kaarevaksi.

Kuva: Kellotapuli ennen 1910-luvun uudistusta. / Pirros Svaetichin, Viktor, 1915. Lahden kaupunginmuseo.

Kuva: Kellotapuli 2022. Ulkomaalaus on tehty

Kuva: Kellotapuli on noin 65 m päässä kirkosta Huumonmäen alarinteessä, joka on ollut avoimempi. Tapulille nousee tasattu kulkuväylä kaakosta, ainoa ovi on luoteissivulla. Hevospuomit sijaitsivat tapulin alapuolella.

Kuva: Kellotapulिन julkisivuissa on vanha laastilla vahvistettu kivijalka ja kiviportaat.

Vyöhykkeinen lautavuoraus ja peiliovet ovat 1910-luvulta. Keilapontin naulaus on tehty isoilla takonauloilla, pystypaneelissa on käytetty lankanauloja. Jalkalankun ja kivijalan väliin on asennettu vesipelti.

6.1.4 Kirkkokatu 2 (NKY:n talo)

Arvot: Talon alkuperästä ei ole tietoa, mutta seurakunnan maille rakennettu kookas puurakennus kuuluu maisemallisesti ja historiallisesti vanhaan kirkonkylämiljööseen oltuaan lähes 60 vuotta kristillisen yhdistyksen toimitalona, lisäksi siinä on toiminut sotien jälkeen kirkonkylän alakansakoulu. Rakennuksen ulkoasussa on korjausten tuomaa tyyllistä kerroksisuutta, mutta yleisvaikutelma on viimeisen korjauksen jäljiltä tasapainoinen.

Parikkalan Nuorten Kristillinen Yhdistys perustettiin 1908. Vuonna 1921 yhdistys osti talon kirkon läheisyydestä. Sotien jälkeen talossa toimi jonkin aikaa kirkonkylän alakansakoulu. NKY:llä oli 1950-luvun alussa 11 kyläpiiriä ja kirkonkylän talon lisäksi pieni Betel-rukoushuone aseman lähellä. Yhdistys lakkautettiin 1980-luvun alussa. Seurakunnan omistuksessa ollut talo myytiin 2005 yksityisomistukseen. Kesäkäyttöön ostettu talo peruskorjattiin kokonaisvaltaisesti 2000-luvun alussa.

Kuva: Puurakennus 2005 tehdyn peruskorjauksen jälkeisessä asussa; hirsirunkoinen talo on kokenut paljon muutoksia historiansa aikana.

Kuva: Vanhan Viipuri–Savonlinna -tien suora linjausta varten on tehty kallioleikkaus talon itäpuolelle. Vanha linjaus kulki korkean ja matalan puuston rajalinjassa. / Viistokuva 2021.

Kuva: Pihapiirissä on säilynyt hirsi- ja lautarakenteinen ulkorakennus.

6.1.5 Kirkkokatu 4

Arvot: Parikkalan seurakunnan rakennuttama kookas hirsitalo Huumonmäellä on ollut pehtoorin ja myös jonkin aikaa kirkkoherran asuntona. Talon perusluonne pohjaa kansanomaiseen hirsirakentamiseen, mutta ulkoasussa näkyy rakennusajankohtana suositun jugendin vaikutteita. Kohde on kirkonkylälle ennen sotia rakennetuista puutalosta autenttisimpia ja tyyllisesti eheimpiä. Seurakunnan rakennuttama puutalo liittyy Parikkalan seurakunnan vaiheisiin ja on arvokas osa kirkonseudun rakennettua kulttuuriympäristöä.

Kirkkotarhan vieressä kohoavalla Huumonmäellä, havupuuvaltaisen metsän piilossa, on 1900-luvun alkupuolelle palautuva pihapiiri. Parikkalan seurakunta rakennutti talon 1914 pehtori Lindroosille. Myöhemmin siinä asui kirkkoherra Jooseppi Mustakallio ja hänen leskensä Selma. Mustakallioiden tyttären avioliiton kautta talo oli pitkään Snellmanin suvulla. Omistajat ovat sittemmin vaihtuneet ja talo on säilynyt yksityisessä asumiskäytössä.

Päärakennus on yksikerroksisen harjakattoinen lautavuorattu hirsitalo, jota on nähtävästi melko pian rakentamisen jälkeen jatkettu kaakkoispäädystä. Nykyinen kolmilapainen kuisti on korvannut vanha harjakattoisen kuistin jo ennen 70-lukua. Molemmissa päädyissä on vanhat harjakattoiset umpikuistit. Metsän puoleisen sivuseinän terassi on tehty jälkeen päin.

Pihapiiriin kuuluvan toisen asuinrakennuksen hirsissä on siirtomerkit eikä sen tarkkaa rakennusaikaa tiedetä; kivijalka voi olla entisen talousrakennuksen. Julkisivuissa näyttää olevan 1920–30-luvullekin tyypillistä materiaalia, päädyn kulmakuisti saattaisi olla 1940-luvulta. Nykyisellä paikallaan talo näkyy jo 1950 otetussa ilmakuvassa.

Alviinan mökkinä tunnettu pieni yhden huoneen hirsitalo on sijainnut rinteessä Snellmanin taloon johtavan tien vieressä ainakin jo Mustakallioiden aikaan. Siinä on asunut siivoja ja pyykkäri Alviina Pakarinen.⁵

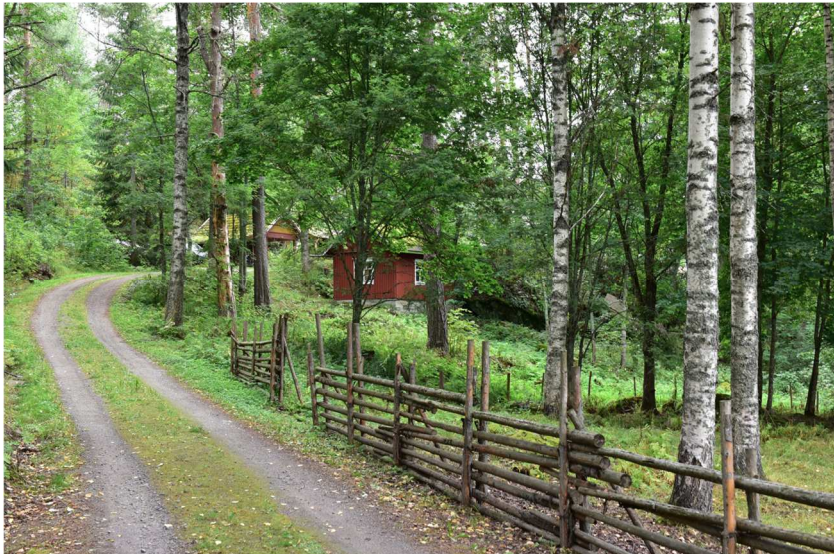
Kuva: Pihaan kuuluu päärakennuksen lisäksi pienempi harjakattoinen asuinrakennus, 1950- tai 60-luvun saunarakennus ja uudempia puurakenteisia kanakoppeja. / Viistokuva 2021.

Kuva: Päärakennuksessa on tehty peltikattotöitä.

Kuva: Kirkkokatu 4:n pihapiirin toinen asuinrakennus.

Kuva: Huuonmäelle nousevan pihatien varrelle jäävän Alviinan mökin ja Kirkkotien välissä on seurakunnan vuokramaalle perustettu lammaslaidun. Riukuaita on tehty talkoilla Leader-hankkeessa.

6.1.6 Kirkkokatu 6 (Kunnantupa)

Arvot: Kirkko ja maallisen hallinnon rakennus sijoitettiin tyypillisesti saman aukion reunalle. Parikkalassa kyseessä on harvinaisen hyvin säilynyt 1800-luvun alkupuolella rakennettu kunnantupa, joka oli alun perin tehty pitäjänkokousten pitopaikaksi. Lisärakentaminen on liittynyt käräjien pitoon ja kunnan oman säästöpankin perustamiseen.

Kunnantupana toiminut rakennus valmistui 1834 pitäjäntuvaksi,⁶ ja se on mahdollisesti kirkonkylän toiseksi vanhin rakennus. Vanhin osa⁷ oli vuoteen 1844 savutupana, 1894 rakennusta laajennettiin huoneella käräjien pitoa varten⁸ ja 1912 rakennettiin huone säästöpankin käyttöön.⁹ Seuraavalla vuosikymmenellä hirsitalo sai lautavuorauksen.¹⁰

Asetus kunnallishallinnosta maaseudulla annettiin 1865. Parikkalassa kunnallishallinnon järjestäminen siirtyi aina kevääseen 1872, jolloin pidettiin ensimmäinen kuntakokous.¹¹ Ensimmäinen kunnanvaltuuston kokous pidettiin joulukuussa 1918. Rakennusta kunnostettiin talouslaman aikaan 1930, ehkä kunnan työllistämistöinä.¹² Vuonna 1951 pankki muutti pois; jäljellä on edelleen pankille tehty tulenkestävä holvi. Kansanhuolto toimi talossa sota-aikana ja sen jälkeisen pula-ajan. Vuonna 1968 kunnantoinnisto siirtyi sitä varten kunnostettuun Harjulinnaan. Samana vuonna kunnantupa vuokrattiin Länsi-Karjalan Kotiteollisuusyhdistykselle kotiteollisuusneuvonta-asemaksi. Sittemmin talossa on toiminut käsityökeskus, viimeksi Taito Etelä-Suomi ry:n pitämänä (lopettaa syksyllä 2022). Taloon on muuttanut myös Parikkalan kansalaisopiston toimintoja.

Kunnantuvan tontti on vehreä ja puutarhamainen, paljon erilaisia koristepensaita (mm. syreeniä), yksittäispuita, kuten koivuja, tammi ja pihlaja, alarinteessä on omenapuita. Kunnantuvan itäpuolella on pitkä harjakattoinen puu- ja betonitiilirakenteinen talousrakennus. Lounaassa tontti rajautuu Oravaniementiehen ja luoteessa kapeaan kujaan. Kunnantuvan kanssa samaan miljöökokonaisuuteen kuuluu alkuperäisellä paikallaan säilynyt ja kotiseutumuseoksi kunnostettu Hauta-Ollin mökki sekä myöhemmin tontille tuotu meijerimuseon hirsirakennus.

Kuva: Vanhan hallintorakennuksen julkisivuissa on keilapontti nurkkalaudoilla, ullakkopäädyissä on pystyлаudoitus. Ikkunat ovat sisään-ulosaukeavat; vaihteellinen rakentaminen näkyy ikkunoiden puitejaossa. Vesikatto on uusittu betonitiilestä. Kivisokkelin pinnassa on betonikuori. Avokuisti oi 20-luvulla harjakattoinen.

Kuva: Oravaniementie rajautuu lammaslaitumeen ja kunnantuvan tonttiin.

Kuva: Puu- ja betonitiiliseinäinen ulkorakennus. Saattaa olla osin hirttä.

Kuva: Meijerimuseo ja kunnantupa.

6.1.7 Kirkkokatu 6 (Museo)

Arvot: *Hauta-Ollin mökki on entinen seurakunnan haudankaivajan asunto. Se kuuluu maisemallisesti ja historiallisesti kirkkomaan lähelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen. Mökki on ollut kotiseutumuseon vuodesta 1987.*

Kunta osti Hauta-Ollin hirsitalon ja kunnosti sen museokäyttöä varten 1986–87. Avajaiset olivat kotiseutupäivien yhteydessä 1987. Museo sijaitsee Taitokeskuksen pihapiirissä ja esillä on talonpoikaisesineistöä 1900-luvun alusta.

Hirsitalossa on asunut ainakin kolme haudankaivajaa.¹³ Hauta-Ollina tunnettu Olli Kosonen mainitaan syntyneen pitäjätuvassa tai tontilla olleessa rakennuksessa 1873 ja hänen isänsä haudankaivaja Olli Ollinpoika Kososen kuolleen samaisella tontilla 1901. Hauta-Olli kuoli 1912. Ennen kunnalle myymistä ja museokäyttöä rakennuksessa asui Aku Tuunanen, monialayrittäjä, haudankaivaja ja arkuntekijä.¹⁴ Vaimo Enni piti talossa kahvilaa. Hauta-Ollin hirsitalon vanhimmat osat ovat todennäköisesti 1800-luvulta. Eteiskamaritupaa on laajennettu 1908 Kaltoniemen vuoren metsäpalon nokisista hirsistä, jotka saatiin seurakunnalta. Myöhemmin rakennukseen on liitetty avokuisti, tehty rimalautavuoraus, uusittu ikkunat ja lisätty niiden määrää.

Kuva: *Hauta-Ollin mökki ja kunnantupa Oravaniementien kaarteessa.*

Kuva: *Hauta-Ollin mökki.*

Samassa pihapiirissä on ns. Pikkumeijerin näyttelytilat, joissa on mahdollista tutustua kylämeijerien toimintaan 1900-luvun alussa. Rakennus oli ollut osa 1980 perustettua Parikkalan Meijerimuseota Särkisalmen Meijerisaaren kivimeijerissä. Sieltä tämä vanhempaa meijerimuotoa edustanut pieni saunameijeri-rakennus siirrettiin 2004 kirkonkylälle kotiseutumuseon viereen.¹⁵ Alun perin kolmihuoneinen hirsirakennus oli siirretty Särkisalmelle Simpeleen Pitkäjärveltä.

Kuva: *Meijerimuseo.*

6.1.8 Kirkkokatu 8

Arvot: *Kirkonkylän vanhoihin liike-elämän rakennuksiin kuuluva puutalo kunnantuvan naapurissa liittyy maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen. 1800-luvulla rakennetun hirsitalon julkisivuissa näkyy vanhaa ja korjauksissa uusittua. Ulkoasussa on 1900-luvun alun tyylipiirteitä.*

Kirkkokatu 8:n puutalo sijaitsee vanhan maantien varrella kirkkotarhaa vastapäätä; ennen yksi kirkkotarhan porteista oli talon kohdalla. Puutalossa on ollut Kurrin ja Sinkkosen kahvila.¹⁶ Lasikuisti on tehty entistä harjakattoista kuistia laajentamalla, vanhoja ikkunoita käyttäen, myös pariovi on säilytetty. Päätykuistin katosta on nykyisen peltikaton asennuksen yhteydessä poistettu pieni päätykolmio. Tontti ei ulotu rantaan. Takapihalla on 1950-luvulla tai hieman sen jälkeen tiilestä rakennettu saunarakennus, jossa on ollut myös keittiö, kamari ja kanala. Piharakennusta on vuokrattu kesäasuntona 1970–80-luvuilla.

Kuva: *Ristipäätyisessä katossa on saumattu palapelti ja särmätyt katonkannattajien päät. Talon ullakkopäädyissä ja kuistissa on vanhat siropuitteiset ikkunat. Pystylaudoitus on vaakapaneelia vanhempaa.*

6.1.9 Kirkkokatu 3 (Ourannon kauppa)

Arvot: *Entinen kauppatalo sijaitsee vanhan raitin ja Pappilapellolle vievän yhdyskadun risteyksessä. Julkisivuiltaan kuviorapattu rakennus liittyy historiallisesti jälleenrakennuskauden asutustoimintaan ja sen vaikutuksiin kirkonkylässä. Viimeaikaisissa korjauksissa on uudistettu talon luonnetta.*

Kauppias Ouranto rakensi 1940-luvun loppupuolella kolmikerroksisen kauppatalon kyläraitin ja uuden poikkitien risteykseen. Poikkitie johti sotien jälkeen pappilan pellolle perustettujen asuntotilojen alueelle. Ourannon jälkeen kauppiaksi tuli Kiiveri, sitten Jääskeläinen. Kauppataloa on viime vuosina remontoitu asuntokäyttöön. Talon yläosassa ja päädyissä on säilynyt vanha lautaseiniin tehty kuviorappaus. Alakerran suuret näyteikkunat on korvattu pienemmillä ikkunoilla ja verhouksella. Vesikatto on uusittu ja tehty poikkipäätä.

Kuva: *Ourannon kaupan vieressä on yksikerroksinen tiiliomakotitalo vuodelta 1988. Ajankohdan perustalossa on loiva hajakatto. Rakennuksen päätykolmiot ovat tummasävyistä laudoitusta, muulta osin julkisivut ovat tiiltä. Päämassasta työntyy eteen pieni autotallisiipi.*

6.1.10 Kirkkokatu 16

Arvot: *Kirkonkylän vanhoihin liike-elämän rakennuksiin kuuluva puutalo liittyy maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen. 1900-luvun alkuvuosina rakennetun hirsitalon ulkoasussa on 1900-luvun alun tyylipiirteitä, mm. harjakattoiset poikkipäädyt ja verkkoruutuiset kuistien ikkunat ovat olleet tavallisia kyläraitin taloissa.*

Pitkänomainen, kapearunkoinen liiketalo on lähdetietojen¹⁷ mukaan rakennettu 1906 (Neuvonen). Talossa on pidetty kahvilaa, kauppaa ja leipomoa. Väinö ja Kaisa Pirke olivat kauppiaina 1930-luvulta 1950-luvulle saakka (Parikkalan kauppaosakeyhtiö). Hirsitalo on ehkä vasta kauppatoiminnan päätyttyä verhoiltu kokonaan rimalaudoituksella, myös ullakko-osassa olleen pystylaudoituksen osalta. Samalla on uusittu ikkunoiden vuorilaudat ilman tippalautaa sekä vuorattu umpeen päätykolmion kohdalta tiejulkisivusta kaupan pariovi ja yksi ikkuna.

Kirkkokatu 16:n puutalo sijaitsee vanhan maantien varrella. Talo on jäänyt korotetun tien alapuolelle. Lähiympäristössä on tapahtunut muutoksia.¹⁸ Tontille lähemmäksi rantaa valmistui 1950-luvun alussa kunnanlääkäri Kullervo Rantalan vapaa-ajan asunto, joka 1980-luvun alkuvuosina laajennettiin vakituiseksi asunnoksi. Koillispuolelta on purettu kahvilana, leipomona ja myöhemmin ruumisarkkuliikkeenä toiminut puutalo; takapihan talo on 1960-luvulta. Lounaispuolelta paloi 1950-luvulla kahvilana ja viimeksi leipomona toiminut hirsitalo, samoin kävi seuraavalla tontilla sijainneelle suurelle osuuskauppanakin olleelle puutalolle 2010. Hävinneiden talojen kohdille ei ole tehty uusia taloja.

Kuva: *Kauppias Väinö Pirke (Flinkman) kauppansa edustalla 1930-luvulla. Pirkeitä ennen kauppiaina oli Tapaninen. Bemeleid piti kahvilaa 1910-luvulla. / Heinonen, Olli 2017, s. 23.*

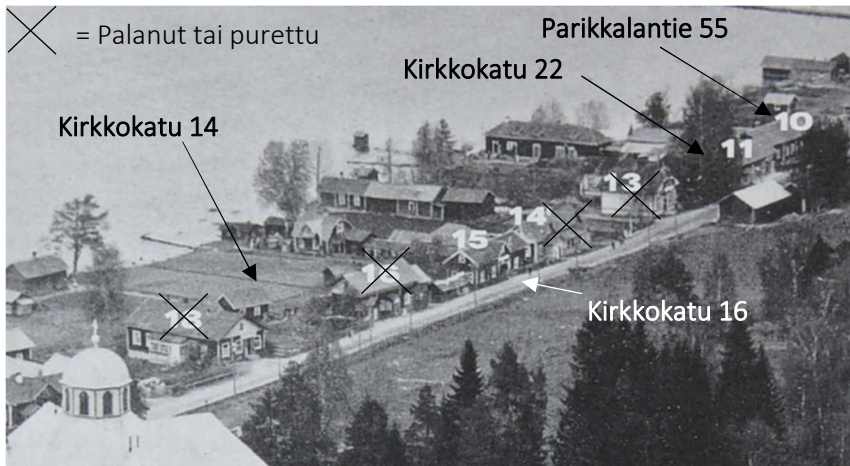
Kuva: *Rakennuksen pihajulkisivussa on säilynyt vanha kuisti ja sen verkkoruutuinen ikkuna. Ikkunat ovat sisään-ulos-aukeavia.*

Kuva: *Takapihalla on vanha makasiinirakennus: rimalaudoitus, huopakatto, betonipilariperustus, rautasalvoilla varustetut paneeliovvet.*

Kuva: Molemmiin puolin Kirkkokatu 14:n pihatiötä olevat rakennuspaikat ovat jääneet tyhjilleen vanhojen talojen tuhouduttua tulipaloissa. / Viistokuva 2021.

Kuva: Kyläraitin varrella on ollut liike-asuinrakennuksia vieri vieressä. Ulkorakennukset oli rakennettu riviin rantaan ulottuvien tonttien rajoille. Kirkkokatu 22:ssa on edelleen aumakattoinen ulkorakennus. / Olavi Heinosen kirjan kuvitusta, ilmakuva 1928.

6.1.11 Kirkkokatu 14

Arvot: Hauta-Heikin mökki on entinen seurakunnan haudankaivajan asunto rantapalstalla. Talo liittyy maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle muodostuneeseen vanhakantaan puutalomiljööseen.

Haudankaivaja Heikki Loikkasen (Hauta-Heikki) talo on rakennettu 1932 Heikin ja Hildan uudeksi asunnoksi rannassa olleen vaatimattoman mökin tilalle¹⁹. Myöhemmin talo on ollut vapaa-ajanasuntona. Rakennusta on laajennettu päätyyn tehdyllä saunaosastolla 2010-luvulla. Piharakennus on tehty 1960-luvulla.

Kuva: Rakennuksen vanha osa on jätetty vuoraamattomaksi, laajennusosa on lautarakenteinen ja verhoiltu vaakapaneelilla. Talossa on vanhat sisäänulosaukeavat ikkunat ja niiden vuorilaudat. Sokkeli on näkyviltä osin betonia.

6.1.12 Kirkkokatu 22

Arvot: Kirkonkylän vanhoihin liike-elämän rakennuksiin kuuluva vinkkelitalo liittyy maisemallisesti ja historiallisesti maantien varteen eli raitille muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen. 1800-luvun loppupuolella rakennetun hirsitalon ulkoasussa on sen 1900-luvun alkupuolen ja keskivaiheen tyylipiirteitä sekä liiketoiminnasta kertovia ratkaisuja.

Kirkkokatu 22:n puutalon²⁰ vanhimman osan on mahdollisesti kauppias Antti Peippo rakennuttanut 1800-luvun loppupuolella. Kauppias Olli Heinonen osti talon pojalleen Heikille 1890-luvulla. Ensin Heikki Heinosella oli sekatavarakauppa, mutta perusti 1898 sen yhteyteen Suomen toiseksi vanhimman maaseutukirjakaupan. Heinosella oli myös jonkin aikaa nahkatehdas ja 1902 perustettu Juankosken Vesitehdas (limonaditehdas).

Hirsitalo oli alun perin yksikerroksinen ja lautavuorattu, rannan puolella oli veranta ja tien puolella kuisti. Vähän ennen talvisotaa puutalo korotettiin kaksikerroksiseksi. Uusi katto tehtiin Eräkallion tehtaan tiilistä. Seuraavassa remontissa, 1940-luvun lopulla, yläkertaan sisustettiin pari huonetta ja ylähalli. Myöhemmin rakennettiin veranta lyhyemmän pihasiiven päätyyn.

Kuva: Talossa on pihasiipeä ja molempien päissä on kuisti.

Kuva: Heinosen kauppakauppa 1910-luvulla, yksikerroksisena. Nähtävästi rannan puoleisessa julkisivussa oli jo molemmat poikkisiivet. Rakennuksessa oli tuolloin 6-ruutuiset T-karmi-ikkunat ja päätykolmioissa kiilaikkunat. / Olavi Heinosen julkaisu 2017, s. 15.

Kuva: Heinosen kauppatalo 1950-luvulla, laajennusten ja muutokorjausten jälkeisessä asussa. Kirjakaupan suuret näyteikkunat oli tehty jo 1942 mennessä. / Tmi Kotiseutukuva 1951. Lappeenrannan museot.

Kuva: Heinosen kauppakauppa 1950-luvulla rannasta päin kuvattuna. Pihan puolen julkisivuissa on säilynyt vanhalla karmi- ja puitejaolla olevia ikkunoita. / Olavi Heinosen julkaisu 2017, s. 17.

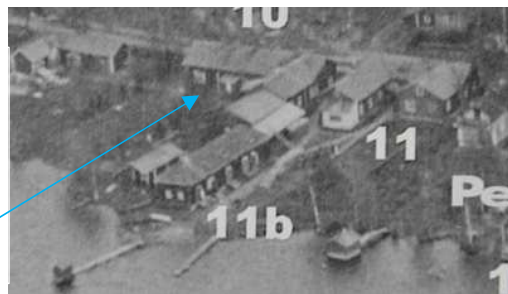

Kuva: Kirkkotien alkupään tontit ulottuvat rantaan. / Viistokuva 2021.

Heinosen kauppatalon vanha aumakattoinen ulkorakennus on tontin koillisrajalla, rannassa on venevaja. Talon lounaispuolelta paloi 1930-luvun alussa Kansallispankki (alun perin Antti Peipon huvilatyylinen talo). Tällä tontilla on nykyään Kirkkokatu 22:een kuuluvat autotallit. Rantapuoli entisestä pankin tontista on rakennettu kesäpaikaksi pienin rakennuksin 1980-luvulla.

Kuva: Kyläraitin tiivistä rakennustapaa 1920-luvulla. / Olavi Heinosen julkaisu 2017, s. 13.

Parikkalantie 55.

Kuva oikealla: Parikkalantie 55:ssä on tietävästi aikoinaan pidetty käräjäkin.²¹ Pihajulkisivun puolella on valokatettu veranta. Pihaan kuuluu myös autotalli. Betoniset portinpylväät ja persoonallinen metalliportti.

6.1.13 Parikkalantie 55

Arvot: *Hahmoltaan säilynyt, mahdollisesti 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa nykyiseen kokoonsa rakennettu, vinkkelitalo liittyy maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen.*

Pitkän punaisen talon kohdalla Parikkalantie erkaantuu vanhasta tiestä. Hirsirunkoinen talo jää korotetun tien alapuolelle. Tonttia rajaa perinteinen punaiseksi maalattu pystysäleaita. Asuintalon ja Heinosen vanhan kauppatalon väliin jää vain kapea kuja. Kadun suuntaiseen pitkään osaan liittyy vinkkelissä oleva siipi. Tässä koossa talo on jo vuoden 1928 ilmakuvasa. Rakennuksen julkisivumateriaalit eli lomalautavuoraus, päätyjen vaakalautoitus, listat ja vuorilaudat sekä isot ikkunat ovat 1900-luvun jälkipuolelta, ehkä 1970-luvulta.

Talo oli ennen viime sotia Einar ja Ensi Relanderin kesäasuntona.²² Einar toimi hammaslääkärinä Viipurissa. Hän oli myös ruotsin kielellä kirjoittanut lastenkirjailija. Relanderit muuttivat Parikkalan kirkonkylälle ennen jatkosodan alkua. He asuivat entisessä kesäasunnossaan, jossa Einar jatkoi hammaslääkärin praktiikkaansa. Relanderin aikaan rakennukseen tehtiin betonitiilikatto. Vuonna 1964 paikka siirtyi kaupalla Laihon perheelle.

6.1.14 Parikkalantie 56

Arvot: Jälleenrakennuskauden puolitoistakerroksinen omakotitalo, jossa ajankohdan perusratkaisuun on liitetty yksilöllisiä ratkaisuja. Suuremmilta muutoksilta säilynyt talo aikakaudelta, jolloin kirkonkylästä rakentui nykyisenlainen taajaman pientalovaltainen asuinalue.

Puolitoistakerroksisen talon rakensi rakennusmestari Leuno Timlin 1952. Rakennus on muurattu betoni- ja tiilistä ja rapattu. Tontti on entistä peltomaata Kirkkotien ja Parikkalantien välisessä kolmiossa.

Kuva: Rakennuksen julkisivuissa on autenttisuutta.

Kuva: Rakennusmestari on rakentanut ajanmukaisen tyyppitalon, mutta tehnyt taloon tavanomaisesta hieman poikkeavan kuistin.

6.1.15 Helenansaarenkuja 1

Arvot: Pihapiiri liittyy maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen.

Anistanlahden rannoilla on asunut käsityöläisiä. Helenansaareen vievän koivukujan ja uudemman autotien väliin jää hirsirunkoinen asuinrakennus, jossa 1900-luvun alkupuolella toimi Baldanin nahkurinverstas. Maantien toisella puolen on ollut räätäli Haapalaisen pieni puutalo.

Puutalo on asuntokäytössä. Siihen on nähtävästi viime sotien jälkeen tehty korjaus- ja muutostoimenpiteitä, kuten ulkoverhous, uudet vaakaikkunat, betonitiilikatto ja pihajulkisivuun kuisti hieman vanhaa matalampana. Rakennuksen eteläpäädyssä on purettu pieni harjakattoinen kuisti.

Kuva: Helenansaareen vievän kujan alkupäässä on pari entistä käsityöläisen asuintalaa.

6.1.16 Helenansaarenkuja 2

Arvot: Pientalo ja ulkorakennus muodostavat, talon julkisivumateriaalista huolimatta, rakennustavaltaan yhtenäisen pihapiirin, joka liittyy maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen.

Helenansaareen rakennetun ajotien vieressä on kelloseppä Tauno Kosonen perustama talo. Kosonen rakensi talonsa Kirkkokatu 22:n vieressä sijainneen Kansallispankin varaston hirsistä pankkitalon palon jälkeen 1930-luvulla (1937). Talo tehtiin silloiselle rantaviivalle. Rakennuksen tienpuoleisessa päädyssä on kolme pieniruutuista keskikarmista ikkunaa, jotka antoivat luonnonvaloa kellosepän työhuoneeseen. Rakennuksessa on siniseksi maalattu Minerit-levyistä tehty verhous. Sivuseinällä on pulpettikattoinen avokuisti.

Pihapiirissä on talon kanssa samoihin aikoihin valmistunut ulkorakennus, jossa harjakatto, pystylaudoitettut seinät, vinopaneelipintaiset ovet ja ikkunat pieniruutuisia kuten talossa. Rakennusrekisterin mukaan pihasauna on 1990-luvun alusta.

Kuva: Helenansaareen vievän kujan alkupäässä on pari entistä käsityöläisen asuintalaa.

6.1.17 Helenansaari

Arvot: Helenansaari muodostaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan miljöökokonaisuuden. Anitsanlahteen pistävällä niemekkeellä, kapean koivukujan päässä sijaitsevan jugendhuvilan rakennutti Suomen kulttuurirahaston perustajiin kuuluva ja paikkakunnan vaikuttajiin lukeutuva Artturi Helenius. Huvila tehtiin vanhaa hirsistä sairastupaa laajentamalla.

Helenansaari on pieni Anitsanlahdessa oleva saari, johon johti ensin koivujen reunustama pengertie, nykyinen Anitsankuja. Viimeisen järvenlaskun jälkeen on kuivan maan alue laajentunut, etenkin pengertien länsipuolella. Lehtipuumetsikön halki on rakennettu uusi tie huvilatontille. Sofian (Helenan) saari syntyi Simpelejärven laskun yhteydessä 1829–1834. Tuolloin saaren omistivat Ristimäen Rönholmit. Helenansaaren varhaishistoriaa on siellä 1889–1892 toiminnassa ollut höyryvoimalla toimiva saha ja mylly. Yrityksen perusti Sanfrid Hasselqvist ostettuaan ensin Putikon sahan, josta siirsi sahan koneet Helenansaareen vuokramaalle.

Kuva: Tilallisesti vaikuttava koivukuja on perustettu oletettavasti 1940-luvulla.

Kuva: Anitsanlahti ja Helenansaari. Saaren johtavan koivukujan länsipuolelle on syntynyt metsikkö ja laaja ruovikko järvenlaskun seurauksena. / Viistokuva 2021. Parikkalan kunta.

Sahan toiminta päättyi konkurssiin, rakennukset purettiin ja koneet myytiin. Tämän jälkeen saari toimi halkolaanina ja veneiden talvitelakkana vuoteen 1908, jolloin kunnanlääkäri J. G. Schrowe osti saaren.²³ Jo seuraavana vuonna saari myytiin 1908 perustetulle Parikkalan Samarialaisseuralle. Samarialaisseura perusti saarelle sairastuvan, jonka vihkiäiset oli vuonna 1910. Sairaalan perustamista tukenut Schrowe rakennutti saaren tien, teetätti rakennuksen kiviperustukset ja lahjoitti seuralle Järvenpään kylässä sijainneen talonsa (entinen valtiosairaala), joka siirrettiin talkoilla Helenansaareen 1909.²⁴ Betania-seuran nelipaikkainen sairaala toimi vuoteen 1920. Parikkalan kirkkoherra Clas Collanin tyttäret Anna ja Sofi Collan toimivat Samarialaisseuran johdossa aina poismuuttoonsa vuonna 1923 asti. Seuran diakonissa asui maantie varrella, Helenansaaren ja maantien risteyksen itäpuolella olleessa puutalossa.

Viipurissa toiminut kauppaneuvos Artturi Helenius osti saaren kesäpaikakseen 1921²⁵ ja rakensi nykyisen päärakennuksen, mutta myi saaren jo 1934 tai 36 nimismies Lenni Pirjolalle. Kun Viipuri menetettiin 1940, osti Helenius Pirjolalta paikan takaisin itselleen. Heleniuksien taloudenhoitaja Eeva Niemi peri saaren 1974 Aina Heleniuksen kuoleman jälkeen. Parikkalan kunta osti saaren Eeva Niemen perikunnalta kesäkuussa 1976 ja huvila peruskorjattiin 1978. Viimeiset julkisivumuutokset on tehty 2007 ja vesikate vaihdettu saumapellistä palahuopaan 2017.

Parikkalan kunta vuokraa taloa kulttuuri-, juhla-, edustus- ja kokoustiloiksi.²⁶ Vanhojen ulkorakennusten tilalle on 1990–91 rakennettu pienet kokouksetilat, keittiön ja saunaosaston käsittävä puurakenteinen uudisrakennus.

Kuva: Heleniuksen huvila. Suunnitellut Debner Silvolassa 1921. / Valokuvaaja Arto Hämäläinen 1986 -87. Lappeenrannan museo.

Kuva oikealla: Uudisrakennuksen (sauna) rakennuslupa on vuodelta 1985. Paikalta puretussa piharakennuksessa oli ollut varastotiloja ja pieni asunto.

Kuva: Rakennusta on uudistettu sisältä ja ulkoa. Pulttikattoista verantaa on lyhennetty ja portaikko muutettu edestä pätyyn. Kuistin etuseinän rakenteisiin liitetyt koristelut on poistettu. Rakennuksen väri on muuttunut kellertävästä vihreäksi.

Kuva: Helenansaari.

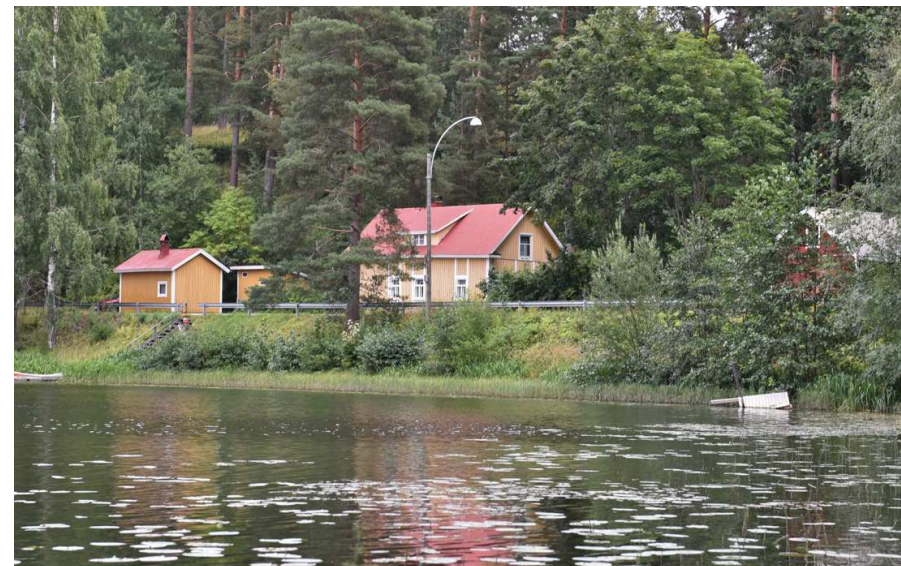
Kuva: Helenansaarella on toiminut Betania-sairaala. Vuonna 1921 tehdyn huvilapiirustuksen mukaan vanha hirsirakennus jätettiin paikoilleen ja sitä laajennettiin.²⁷ / Olavi Heinosen julkaisu 2017, s. 8.

6.1.18 Parikkalantie 48

Arvot: Pientalo ja sauna jäävät ahtaalle tontille harjun ja rantatien väliin, josta ne näkyvät myös vesistömaisemaan. Vaatimatonta kansanomaista puurakentamista edustava kohde osaltaan täydentää kirkonkylän ja vanhan maantien perinteikästä kylämiljöötä.

Jyrkän rinteeseen ja Parikkalantien väliin jäävällä ahtaalla tontilla, on vanha Ryhäsen Kallen mökinä tunnettu talo. Hirsitalon on ehkä rakennuttanut pappilan arentilaisena ollut Kallen isä. Kalle toimi sodan jälkeen kunnassa terveystarkastajana.

Järvi alkaa heti tien toiselta puolelta. Talon takana nousevalla harjulla on hautausmaa. Samaisella suoralla tieosuudella on kaksi muuta vanhaa taloa, joista lähinnä oleva on vuoden 1900 paikkeilla rakennettu, mutta 1970-luvulla ulkoasultaan modernisoitu. Kyseinen talo oli rakennettu Helenansaaren sahan työläisten asunnoksi.

Kuva: Harjun ja vesistön kohtaamassa on säilynyt muutama vanha puutalo piharakennuksineen.

6.1.19 Parikkalantie 46

Arvot: Kirkonkylän historiallisiin rakennuksiin kuuluva entinen postitalo sijaitsee maisema-arvoiltaan merkittävässä harjun ja vesistön leikkauskohdassa. Talo liittyy maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle ja vanhan maantien varrelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen.

Viimeisenä talona ennen harjulle ja Kangaskylään nousevaa mäkeä on Parikkalantie 46. Parikkalantien vastakkaisella puolella harjun rinteessä on maantien vanhaa linjausta, joka nousee harjulle Anitsanlahden ja Törölammen välistä. Vanhaa tietä on levennetty ja korotettu siinä määrin, että rakennus on jäänyt tietä alemmaksi. Talon kohdilta maantiestä erkanee pistotie, jonka päässä on Parikkalan kesäteatteri. Sen läheisyydestä, Pietari Hannikaisen muistomerkin kohdilta, kunta purki 1980-luvulla pienen hirsirunkoisen talon, jossa oli asunut mm. poliisi Parikka ja suksimestari Ahjospalo.

Tiettävästi Pietari Hannikaisen 1800-luvulla rakennuttama asuintalo on ollut monessa käytössä: postina, Parikkalan ensimmäisenä puhelinkeskuksena, Parikkalan sahan esimiehen asuntona ja vuodesta 1936 lähtien talossa asui Juselius-säätiön metsäomaisuuksia Itä-Suomessa hoitanut isännöitsijä Uno Aarnio. Nähtävästi 1950-luvulla talossa toimi myös verotoimisto. Sitten Juselius-säätiö myi paikan ja talo on ollut eri omistajilla yksityisessä asutuksessa. Hirsitalo on peruskorjattu 1980–90-luvuilla.

Kuva: Näkymä maantien yli Anitsanlahdelle.

Kuva: Rakennuksen tyyli ajoittaa sen 1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen.²⁸ Julkisivuissa on vanhaa ja uutta. Yläkerran ikkunat ovat vanhat sisään-ulosaukeavat. Verhoustapa on säilynyt. Vesikate on vaihdettu profiilipeltiin. Lisärakentaminen on tehty pihan puolella, jossa uudet tilat ja avoveranta on yhdistetty saman pulpettikaton alle.

Kuva: Ulkorakennus. Taustalla kohoaa maisemallisesti komea harjuselänne.

6.1.20 Rantakatu 3 ja 3a ja Kirkkokatu 10

Arvot: Pihapiirit kunnantuvan lähiympäristössä liittyvät maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen.

Kunnantuvan ja nykyisen kotiseutumuseon takana kulkee rannan suuntaisesti kapea kuja, jonka päässä sijaitsevan yksikerroksisen harjakattoinen hirsitalon vanhan osan rakennutti 1897 kanttori Kaarle Toppinen. Rakennuksen pohjoispäähän tehtiin saliosa 1936.²⁹ Päärakennus on kunnostettu ja on ulkoasultaan perinteikäs. Pihaan tehdyt autotalli- ja harrastusrakennukset on sijoitettu yhteen riviin tontin sivurajalle, kuten kyläalueella oli vanhastaan tapana. Oman pihapiirinsä muodostaa 1950-luvun vaihteen tienoilla rakennettu hirsinen kesämökki verantoineen. Piharakennus oli tehty hieman aikaisemmin 40-luvulla uppotukeista.

Kolmas tontti liittyy suoraan Kirkkokatuun. Lähdetietojen mukaan P. J. Reinikainen rakensi yksikerroksisen talon 1900-luvun alussa Elisenvaara–Savonlinna rautatien rakentajien asunnoksi.³⁰ Lamminkylän saloilta siirrettiin kaksi savupiirttiä ja niiden väliin rakennettiin kamari. Myöhemmin asukkaina on ollut kanttori Siitonen mm.

Kuva: Kirkkokatu 10:ssä olevat rakennukset on julkisivujen osalta modernisoitu. Talon hahmossa näkyy edelleen sen ikä.

Kuva: Rantakatu 3:ssa on hirsipinnalla oleva sotien jälkeiseen tyyliin rakennettu loma-asunto sekä kookas hirsi- ja lautarunkoinen piharakennus, jonka ulkoasussa on mallipiirustusten vaikutusta.

Kuva: Rantakatu 3a rakennettiin aikoinaan rantaviivan tuntumaan. Pitkässä harjakattoisessa talossa on yhtenäinen rimalaudoituus, betonitiilikatto ja kolme erilaista sisäänkäyntiä pääfasadissa.

6.1.21 Oravaniementie 2, 4 ja 5

Arvot: Pihapiirit kunnantuvan lähiympäristössä liittyvät maisemallisesti ja historiallisesti kirkon lähelle muodostuneeseen vanhakantaiseen puutalomiljööseen.

Kuva: Oravaniemeen vievä kylätie kulki ennen aivan rantaviivaa hipoen. / Viistokuva 1928. Olavi Heinosen julkaisu 2017, s. 34.

Kuva oikealla ylinnä: Oravaniementie 2:n rinnetontilla on korkealle kivijalalle perustettu pieni hirsitalo, johon on tehty lisäeristystä ja vaihdettu ikkunat jaottomiin. Talossa on asunut kelloseppä Hämläinen. Pihassa pieni sauna ja ulkorakennus. Kohde ajoittune 1800-1900-lukujen vaihteeseen.

Kuva oikealla keskellä: Oravaniementie 4:n piha jää levennetyn tien ja jyrkän mäen puristukseen. Talo on rakennettu kahdessa vaiheessa ja sen ulkoasu modernisoitu myöhemmissä korjauksissa. Talossa asuneet Sonnin veljekset olivat molemmat räätäleitä.

Kuva oikealla alinna: Oravaniementie 5 sijaitsee kylän rantaan vievän tien vieressä. Hirsitalon osti apteekkari Rurik Olson Alma Juseliukselle 1920-luvulla. Vuokratalon yläkerta oli pitkään kesäasuntona. Hirsitalo peruskorjattiin vakinaiseen asutokäyttöön 2010-luvun loppupuolella.

6.2 HAUTAUSMAA

Tyyppi: Hautausmaa; ev.lut. seurakuntien hautausmaat toimivat yleisinä hautausmaina; arku- ja uurnahautapaikkoja ja tuhkan sirottelualue; siunauskappeli ja ruumishuone.

Tausta: Parikkalan seurakunnan hautausmaa³¹ on otettu käyttöön 1925 ja nykyään alue on suuruudeltaan 4,94 hehtaaria. Perustamisen yhteydessä hautausmaalle rakennettiin porttirakennus (läpikäytävä) ja leikkuuhuone-ruumishuone. Alkuperäisen hautausmaasuunnitelman laati puutarha-arkkitehti Ola Mannström Helsingistä.

Nykytila: Hautausmaalla on 18 osastoa, joita rajaavat käytävät; pensasistutuksista on luovuttu. Hautausmaa on aidattu kuusiaidalla. Ruumishuoneessa on kylmiö ja leposija yhdeksälle vainajalle sekä saattoväen odotustila yläkerrassa. Porttirakennus on purettu. Siunauskappeli valmistui 1957.

Kuvaus: Harjun laen kumpuilevaan maastoon perustetulla hautausmaalla on säilynyt vanhoja puistoelementtejä, kuten pitkä, puiden reunustama pääkäytävä, suorat tai säteittäin haarautuvat sivukäytävät sekä käytäväverkoston risteyskohtien pienet pyöreät aukiot. Pohjoiskulman mäennyppylälle toteutettu kaareva käytäväverkosto saattaa olla uudempaa sotien jälkeistä puistosuunnittelua, jossa sommitelmien lähtökohdiksi otettiin maastonmuodot.

Ehdotetaan harkittavaksi:

- Siunauskappelista, kellotapulista ja ruumishuoneesta muodostuvan kokonaisuuden vaalimiseen ohjaavia asemakaavamääräyksiä.
- *Hautausmaa-alueen alkuperäiseen suunnitelmaan perustuva käytäväverkko solmukohtineen omaa arvoa esimerkkinä 1920-luvun hautausmaiden puistosuunnittelusta.*

Kuva: Hautausmaan kartta.

Kuva: Hautausmaan korttelit ovat avoimia nurmialueita, joilla on harvakseltaan yksittäispuita. Tilaa osastoivat pensaat on poistettu.

Kuva vasemmalla: Hautausmaa sijaitsee jyrkkärinteisen harjun laella.

Asemakaavan (vahv. 1960) pohjakartta 1940-luvun lopulta.

Ilmakuva 1950

Viistokuva 2021

Kuva: Kappalainen muutti Oravaniemen puupappilasta hautausmaan lähelle moderniin punatiiliseen pappilaan 1962. Myöhemmin 1990-luvulla talossa toimi yksityinen kehitysvammaisten palvelulaitos, Kipinä-koti.³²

Kuva: Seurakunnan huoltopiha ja kasvihuone on hautausmaan yhteydessä. Kasvihuoneviljelyä harjoitettiin vielä 1990-luvulla, nykyään tila on varastokäytössä.

6.2.1 Siunauskappeli

Arvot: Parikkalan siunauskappeli sijaitsee 1920-luvulla perustetulla hautausmaalla. Kappelirakennus rakennettiin 1950-luvun jälkipuolella ja se ajoittuu rakennustyyppin historiassa aikakaudelle, jolloin siunauskappeleita valmistui runsaasti. Parikkalan siunauskappeli on pohjaltaan perinteinen suorakaide, modernismin vaikutus näkyy julkisivuissa, jotka ovat valkoiseksi maalattua betonia ja kahitiilimuurausta sekä isoja ikkunapintoja. Pääfasadissa tiilimuuraus on toteutettu koristeellisena.

Parikkalan hautausmaan siunauskappelin (Pyhän Arjen Kirkko) on suunnitellut arkkitehti Einari Teräsvirta 1956.³³ Julkisivupintojen kunnostus suoritettiin 2007 ja viimeisin ulkomaalaus 2022. Talvella kappelia käytetään muissakin kirkollisissa tilaisuuksissa kuin hautajaisissa. Siunauskappelin yhteydessä on kellotorni ruumissaattoon liittyvää saattokellojen soittoa varten. Ruumiskellarirakennus on hautausmaan perustamisajoilta. Toinen vanhoista rakennuksista, sekin aumakattoinen, sijaitsi portin ja koivukujan välissä.

Kuva: Siunauskappeli, erillinen kevytrakenteinen kellotorni ja kappelia vanhempi ruumishuone. 2010-luvun alkupuolella rakennetun kellotornin alaosassa on samanlaista koristemuurausta kuin kappelissa. Tiilestä muuratun ruumishuoneen ikkunat ja vesikate on uusittu. Uudehko portti on aikaisempaa leveämpi.

Kuva: Pulpettikattoinen siunauskappeli ja muurilla rajattu piha-alue. Kappelin ikkunat on uusittu ja yksi alaikkunoista muutettu hätäuloskäynniksi. Kappelin alttari on uudistettu.

Kuva: Koivujen reunustama puukuja on jatkoa portilta alkavalle käytävälle. Taustalla näkyy muistolehto ja siunauskappeli.

6.3 ARKUSJÄRVEN KULTTUURIMAISEMA

Tyyppi: Yksittäisasutus; kirkkoherran virkatalo; vanhaa peltoa; vanha Karjalaan vievä tie

Tausta: Kirkonkylästä Käkisalmen Karjalaan vieneen vanhan tien eli nykyisen Kolmikannantien varrella on alueen kirkkohistoriaan liittyviä paikkoja, kuten jo 1500-luvulla toimineen Sammatlammen ortodoksikappelin ja kalmiston kiinteä muinaisjäännosalue uudehkon tsasonan lähellä, varsinaisesti 1890–1925 käytössä ollut metsähautausmaa Vierevin kankaalla³⁴, entinen kirkkoherran pappila ja virkataloon kuuluneita vanhoja peltoja Arkusjärven rannalla.

Nykytila: Vanha tie etenee kapeassa tiekanavassa maastoa myötäillen kirkonkylältä etelään Kuutostien liittymään saakka, sen jälkeen tiegeometriaa on perusparannuksissa suoraviivaistettu. Maisemat ovat muuttuneet, vaikka peltoja on edelleen jäljellä, sillä puusto sulkee näkymät yleisiltä teiltä rantapeltojen yli järvelle. Pappila on myyty yksityiskäyttöön.

Kuvaus: Arkusjärven rannalla kahden tien kainalossa sijaitseva peltoalue on pienentynyt. Metsittämistä on tapahtunut peltojen ulkoreunoilla eli teiden varsilla ja Huumonmäen kaakkoispuolelta hävinneen kanttorilan mailla. Peltoalue on nähtävästi jälleenrakennuskaudelta lähtien kuulunut maatilaan, jonka talouskeskus sijaitsee peltoaukean pohjoisreunalla Vieremäntien alapuolella. Rakennusrekisterin mukaan tilan päärakennus on 1940-luvun lopulta ja talousrakennukset samoilta ajoilta. Tilan kasvihuoneet on purettu rantaa johtavan tien varrelta.

Entisestä pappilasta erillinen kuvaus.

Ehdotetaan harkittavaksi:

- Sotienjälkeistä käsityövaltaista rakentamista edustavan pappilarakennuksen säilyttämiseen ohjaavia kaavamerkintöjä.
- Rantapellon osoittamista maa- ja metsätalousalueeksi.

Kuva: Arkusjärven rantapello. /Viistokuva 2021.

Kuva: Vierevin metsähautausmaa sijaitsee Parikkalan kirkolta noin 1,5 km Vierevin tietä valtatie 6:n suuntaan. Hautausmaata rajaavassa kiviaidassa on yksi rautaportti.

6.3.1 Vierevintie 2, entinen pappila

Arvot: *Kirkkoherran virkatalot ovat kirkonkylille ominaista maankäytön ja maanomistuksen historiaa. Vanhaa puupappilamiljöötä ei ole säilynyt, mutta edustava jälleenrakennuskauden lopulla rakennettu päärakennus isossa pihapiirissä maisemapisteenä. Kookkaat yksittäispuut ja kivinen tukimuuri ovat paikan vanhasta luonteesta kertovia merkkejä.*

Parikkalan seurakunnan kirkkoherranapappila paloi jatkosodan alussa kesällä 1941. Uusi virkatalon päärakennus saatiin rakennettua vasta 1953. Kirkkoherran pappilan vanha tuparakennus toimi väliajan kirkkoherran asuntona. Myöhemmin sen vanhaa tupaa käytettiin nuorisotyöntekijän asuntona ja isoa tupaa rippikoulusalina; rakennus on purettu.

Seurakunnan maanomistukselle Arkusjärven ympäristössä on pitkät perinteet. Kirkkoherrat ovat tyypillisesti asuneet kirkon lähellä, ja ensimmäinen luterilainen kirkko on rakennettu järven pohjoispäähän jo ennen 1617 solmittua Stolbovan rauhaa.³⁵ On siis todennäköistä, että 1600-luvulta lähtien ovat pappilat olleet lähellä paikkaa, johon kirkonkylän viimeiseksi jäänyt pappilarakennus rakennettiin sotien jälkeen. Parikkalan historiassa arvellaan pappilan sijainneen 1700-luvulla n. 100 m pohjoiseen nykyisestä paikasta;³⁶ eli nykyisen Suntionkadun rivitalotontilla.

Pappila paloi 1818 ja viimeistään tässä yhteydessä uusi talouskeskus perustettiin ylemmäksi mäelle, pari vuotta aikaisemmin valmistuneen pastori Zveigbergin asuintalon viereen. Pihapiiriin, tien varteen, rakennettiin vielä suuri palvelusväen rakennus. Pihamaata tasoitettiin 1850. Keskellä ollut kallionnyppylä särjettiin ruudilla tasaiseksi.³⁷

Virkatalon 1800-luvulla rakennetusta pihapiiristä on enää jäljellä entinen karjatalousrakennus, tai vain sen hirsinen osa, lauta- ja betonitiiliset osat ovat nuorempaa kerrostumaa.

Kuva: *Päärakennus on myyty yksityiselle.*

Kuva: *Pappila, kuvassa Jorma Teräs. / Foto Hovi 1950–55. Lappeenrannan museot.*

Kuva: Viistokuva 2021.

Kuva: Pappilan vanha talousrakennus.

Kuva: Päärakennuksen julkisivu luoteeseen.

Kuva: Pappilan kohdalla tien vieressä, ison siirtolohkareen juurella, on vanha vilja-aittana ollut hirsirakennus, jota on sittemmin käytetty seurakunnallisessa toiminnassa. Seinähirsissä on siirtomerkkejä. Rakennus on ollut nykyisellä paikallaan ainakin jo 1950.¹ Tuolloin sen vieressä oli toinen rakennus, ja Arkusjärveen viettävät rinteet avoimet.

6.4 PAPPILANPELTO

Tyyppi: Peltomaalle kaavoitettu pientaloalue; asutustoiminta; rakentunut täydentymällä ja laajentamalla.

Tausta: Pappilanpelto on nimensä mukaisesti ollut pappilan virkatalon viljelysmaana. Suuren peltomaan ottaminen rakennusmaaksi alkoi 1940-luvulla asutustoiminnan myötä. Isoja puutarhatontteja palstoitettiin ensin tieoikaisun eli Parikkalantien tuntumaan. Asuinalue sisältyi kirkonkylän ensimmäiseen 1960 vahvistettuun asemakaavaan, jonka suunnittelu käynnistyi jo 1948.

Nykytila: Pappilanpelto muodostaa vaihtelevalla tiheydellä rakennetun asuinalueen, jossa on omakotitaloja 1940-, 50-, 70-, 80- ja 90-luvuilta sekä tältä vuosituhanelta. Rivitalot on rakennettu 1970-luvulla.

– Ei suosituksia.

Kuva: Marraskuussa 1960 vahvistettu asemakaava ei täysin toteutunut, sillä tonttikoot jäivät paikoin kaavassa esitetyjä suuremmiksi ja lenkkikatu jäi rakentamatta; toteutuneet kadut korostettu punaisella.

Kuva: Vuoden 1950 ilmakuvan päälle on asemoitu nykyiset kiinteistörajat. / Ortokuva 1950 © MML

Kuvaus: Sotien jälkeiset puolitoistakerroksiset tyyppitalot luonnehtivat korkokovaltaan loivapiirteistä aluetta heti Parikkalantien itäpuolella. Tontit ovat pääosin isoja ja väljästi rakennettuja, mutta muutamain paikoin näkyy tapahtuneen täydennysrakentamista ja tonttijakoja. Talot on sijoitettu tonteilla kadun puoleiselle reunalle, mutta ei mitenkään samaan linjaan. Vanhimmassa rakennuskannassa on sekä ulkoasultaan säilyneitä että korjauksissa uudistuneita tai laajennettuja. Pihapiireissä on jonkin verran jäljellä vanhoja ulkorakennuksia. Aitatyypeistä tavallisin on leikattu pensasaita, mutta muitakin on käytetty. Pihoiissa on korkeita yksittäispuita ja -puuryhmiä, lehtipuut ovat yleisimpiä.

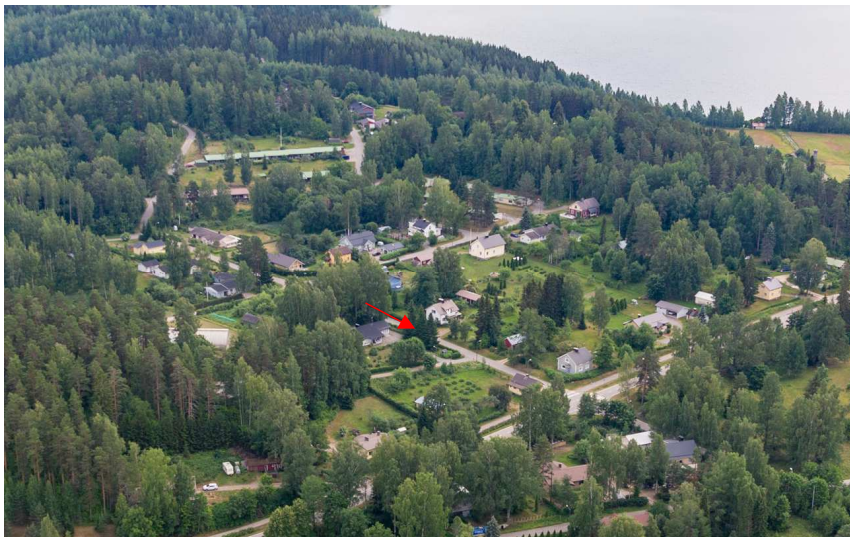
Ruutukaavaa noudatteleva tonttijaotus ulottuu jonkin matkaa Kanttorinkadun itäpuolelle, mutta mäenrinteellä siirrytään vuoden 1975 vahvistetun kaavan mukaiseen tilarakenteeseen. Rivitalot ja pitkänomaiset loivaharjaiset pientalot ryhmittyvät kahden pitkän rinnettä nousevan kadun varteen ja välille. Rivitalojen piha-alueet ovat avaraa nurmikkoa, mutta pientalojen kohdalla katuja reunustavat pensasaidat. Kapeilla eduspihoilla on autopaikat ja koristeistutuksia.

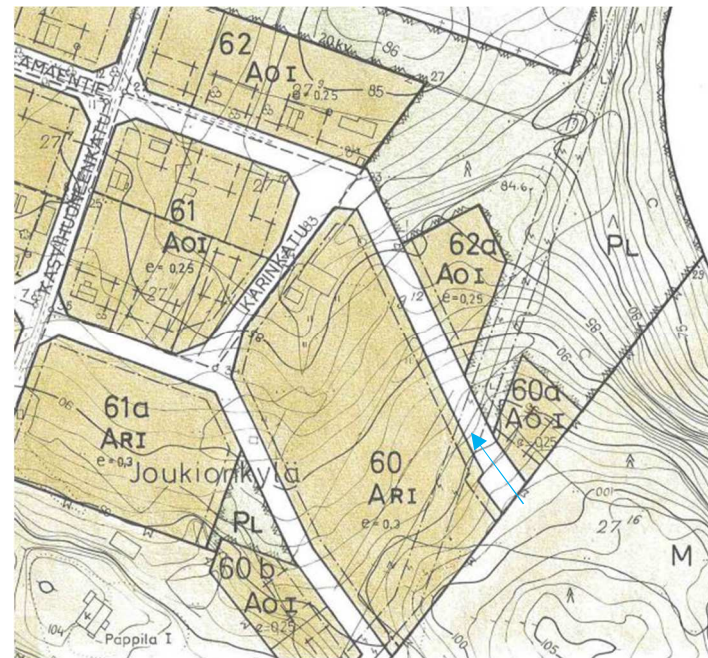
Kuva: Pappilankatu 5. Ruutukaava-alueella on jälleenrakennuskaudella rakennettuja puolitoistakerroksisia tyyppitaloja, mutta myös matalaa rakennustapaa edustavia taloja.

Kuva: Pappilankadun lounaispuolella on rivitaloalue ja koillispuolella muutama omakotitalo ja lehtipuumetsikköä.

Kuva: Entinen pappilan peltoalue on kauttaaltaan kaavoitettu asuinalueeksi. / Viistokuva 2021.

Kuva oikealla: Kaava-alue on laajennettu kaakkoon 1980-luvun puolivälissä. / Asemakaavan muutos ja laajennus vahv. 2.6.1975.

6.5 ORAVANIEMENTIE

Tyyppi: Tienvariasutus; jälleenrakennuskausi; vanha kylätie kirkolta 1700-luvun alussa perustettuun kappalaispappilaan

Tausta: Oravaniemi on vanha kylä, jonka taloja joutui kirkkoherran pappilan aputiloiksi ja 1700-luvun alussa kylään perustettiin kappalaisen pappila. Vanhan kylätien ja rannan välisiä maita otettiin sotien jälkeiseen asutustoimintaan.

Nykytila: Jälleenrakennuskauden pientaloalueille ominainen yhtenäisyys on hieman rikkoutunut, kun aluetta on uudis- ja lisärakennettu asemakaavan mahdollistamalla tavalla 1960-luvulta lähtien.

– Ei suosituksia.

Kuvaus: Oravaniementien varteen 1946–48 perustetut pihapiirit ovat olleet samankaltaisia. Puolitoistakerroksinen harjakattoinen yhdenperheentalo oli pihan tienpuoleisessa reunassa ja pienet ulkorakennukset alempana rannassa. Taloryhmä erosi yhdenmukaista rakennustapaa noudattelevana alueena suunnittelemattomasti syntyneestä vanhasta raittikylästä.

Kuva: Viistokuva 2021. Parikkalan kunta.

Kuva: Alkuperäistä luonnetta säilyttänyt sotien jälkeinen puutalo.

Asuntotontit ovat kapeahkoja, ja ulottuvat tien reunasta rantaan. Asuinrakennuksia on laajennettu ja uusia rakennettu. Rakentamisen volyymi on muuttunut eikä ulkorakennusten sijoittelu tontille ole enää yhdenmukaista, vaikkakin asemakaavan rakennusalamerkinnät ohjaavat noudattelemaan vanhaa järjestystä. Tontit on aidattu yhtenäiseen tapaan pensasaidoin (leikatuin).

Kuva: Oravaniementien asutusta peltomaiseman reunalla.

6.6 KIRJOLANKANGAS

Tyyppi: Taajaman sisääntuloväylän asuinalue; koulunmäki

Tausta: Kirjolankangas on ollut Huotikkalan kantatalon metsämaita. Taajaman laajeneminen alueelle käynnistyi sotien jälkeen, ensimmäiset puolitoistakerroksiset tyyppitalot valmistuivat jo 1940-luvun loppupuolella uudehkon yhdystien varteen. Rakentaminen vilkastui, kun Kangaskylän ja Joukion alueelle laadittu rakennuskaava sai lääninhallituksen vahvistuksen marraskuussa 1960. Valtatie 6 Lappeenrannasta Joensuuhun valmistui 1950- ja 60-luvun taitteessa (Kirjolankankaan kohdilla ikivanha kulkureitti jäi tien alle). Parikkalan tsasouna on valmistunut 1979 valtatiehen lähelle, mäen päälle. Sen on piirtänyt Seppo Latvala.

Nykytila: Kirjolan koulukeskus muodostaa alueen korkeimmalle määle laajan opetusrakennusten korttelin, jonne on nyt valmistumassa uudet rakennukset. Rinnemailla on pääasiassa 1960- ja 70-luvuilla rakennettua pientaloasutusta. Ensimmäisen rakennusvaiheen eli jälleenrakennuskauden puutaloasutusta on hajallaan nuoremman asutuksen lomassa.

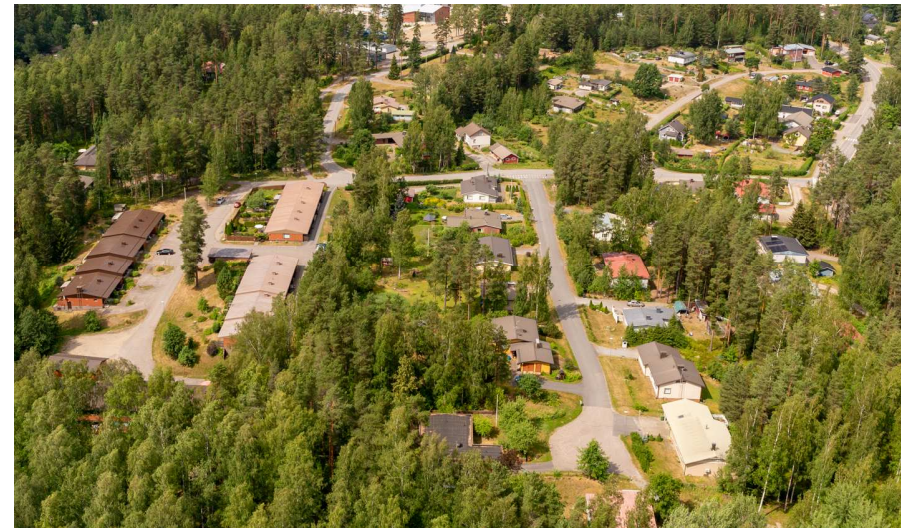
– Ei suosituksia.

Kuvaus: Kangaskylän ja kirkonkylän väliin jäävä Kirjolankankaan alue sijaitsee korkokovaltaan vaihtelevalla ylämaa-alueella. Jyrkkärinteinen metsävyöhyke erottaa alueen Likolammesta. Pohjoisessa ja idässä asuinalueet rajautuvat Tiviäntiehen. Koulun mäen rinteillä on ollut Karjalan Metsätuote Oy:n omistamaa maata ja mahdollisesti jäljellä olevat pari 40-luvun tyyppitaloa ovat tehtaan tuotantoa.

Parikkalaan perustettiin yhteiskoulu eli oppikoulu 1907. Syksyllä 1955 koulu siirtyi osakeyhtiöltä valtion omistukseen ja jatkoi Parikkalan Yhteislyseon nimellä. Kunta lahjoitti valtiolle tontin Kirjolankankaalta uutta koulurakennusta varten 1958 ja koulu pääsi alkamaan uudisrakennuksessa vuoden 1962 paikkeilla; vanha koulu oli sijainnut rautatieasemaa vastapäätä. Valtion oppikoulu lakkautettiin peruskouluun siirtymisen myötä, tilalle tuli yläaste ja lukio.

Kuva: Kirjolankankaalla on nykyään Kirjolan koulu (ala- ja yläkoulu) ja Parikkalan lukio. Uudisrakennushankeen valmistuttua vanhasta jää jäljelle 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä rakennetut alakoulun poikkisiipi ja erillinen liikuntahalli. / Viistokuva 2021.

Kuva: Viistokuva 2021.

Kirjolan koululle ollaan rakentamassa kaksiosaista uudisrakennusta. Uuteen kouluosaan tulee opetustilat yläkoululle ja lukiolle sekä ruokalalle ja jakelukeittiölle. Uuden Kirjolan koulun kantavat rakenteet ovat pääosin puurakenteisia CLT-elementtejä.

Kuva: Uuden koulun rakennustyöt ovat loppusuoralla.

Kuva: Tiviäntien pientaloasutusta.

Kuva: Alueella on paljon matalia pientaloja. Kirjolankadun sisäkaarteeseen talossa on massoittelemisen ja muodon osalta yksilöllisyyttä.

Kuva: Vallikadun puolitoistakerroksisia tyyppitaloja 1950-luvulta.

6.7 HYPYRIMÄKI

Tyyppi: Metsäympäristön pientalovaltainen asuinalue; taajaman reunalla; matala rakennustapa; suunnitelmallinen rakentaminen; asemakaava 1975; tehdastalotyytit

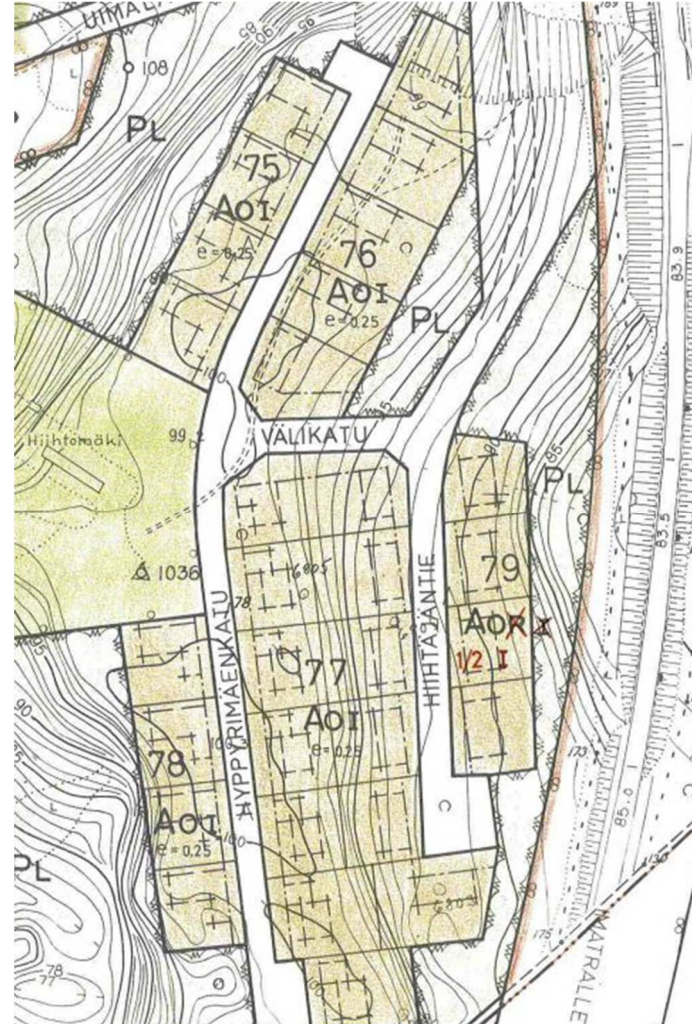
Tausta: Hyppyrimäen omakotitaloalueen talot on rakennettu 1970-luvulla. Rakentaminen alkoi 1969–74 mäen laella Hyppyrimäenkadulla ja jatkui 1974-76 alempana Hiihtäjänkadulla. Asuinalue on saanut nimestä Likolammen rantatormällä olleesta hyppyrimäestä, joka oli rakennettu 1955. Kunta oli saanut mäen rakentamiseen veikkausvoittorahoja.³⁸

Nykytila: Asuinalueella on säilynyt sen ensimmäisen rakennusvaiheen rakennuskanta, joka muodostuu eriateisista tehdasvalmisteisista yhden perheen taloista.

– Ei suosituksia.

Kuvaus: Hyppyrimäen asuinalue sijaitsee kuntakeskuksen eteläosassa Kuutostien varrella. Alueelle johtaa yksi sisään tuloväylä. Pientalokorttelit on sommiteltu kahteen tasoon harjun rinteeseen siten, että ylimmät tontit asettuvat lakialueelle. Asuinalue jää kauttaaltaan metsän ympäröimäksi. Lännessä harjun rinne laskeutuu jyrkästi kohti Likolampea.

Alue on rakentunut vajaan vuosikymmenen aikana. Rakentaminen on matalaa, yleisin julkisivumateriaali on punatiili. Paikoin näkyy käytetyn samaa tehdastalomallia tai julkisivumateriaalien tai massoittelemalla osalta hieman erilaisia variaatioita; muutamiiin taloihin on korjausten yhteydessä tehty julkisivumuutoksia. Hyppyrimäellä toteutuu lyhyessä ajassa rakennetuille asuinalueille tyyppinen yhtenäinen monimuotoisuus, jossa yhtenäisyyden perustana on massoittelemalla, räystäskorkeuden ja julkisivuaukotuksen samankaltaisuus.

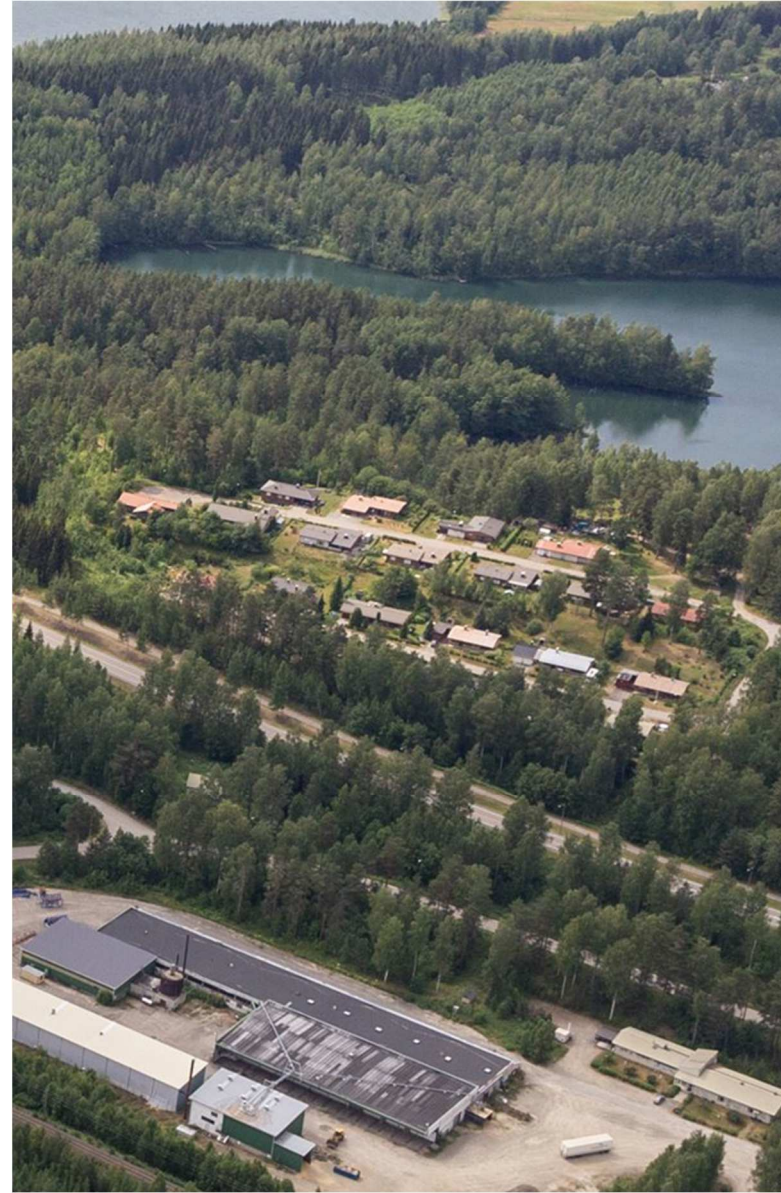
Kuva: Hyppyrimäen asuinalue. / Asemakaavan muutos ja laajennus vahv. 2.6.1975.

Kuva: Hyppyrinmäenkadun matalia tiiliverhoiltuja yhden perheen taloja. Täälläkin katunäkymiin on tullut jo jonkin aikaa muodissa olleita tuijia.

Kuva: Hyppyrinmäenkatu ja Hiihtäjänkatu. / Viistokuva 2021.

Kuva: Hyppyrinmäen asuinalue, Kuutostie ja teollisuusalue. / Viistokuva 2021.

6.8 LIKOLAMPI, luontopolun maisemat

Tyyppi: Taajaman lähivirkistysalue; uimaranta; pieni huvila-alue, kesäteatteri

Tausta: Joukion ja Kangaskylän kylänraja kulkee Likolammen poikki harjuselänteen suunnassa eli kaakosta luoteeseen. Pohjois- ja itärannoille eli Kangaskylän Huotikkalan kantatilan puolelle on keskittynyt järven rantamaiden vähäinen rakennustoiminta. Huotikkala oli ostettu Parikkalan kunnalle 1933.³⁹ Länsiranta on kuulunut kirkkoherran virkatalon maihin. Kirkasvetisen järven itärannalla on ollut kunnan uimalaitos hyppytorneineen ainakin 1960-luvulta lähtien.

Nykytila: Likolammen rannat ovat pysyneet pääosin rakentamattomina ja puustoisina. Pohjoispäässä on säilynyt 1900-luvun keskivaiheilla rakentunut puutaloryhmä. Länsirannalla kirkkoherran virkatalosta erotetuilla pienviljelmillä olleet peltomaat on metsitetty tai otettu muuhun käyttöön. Hautausmaa työntyy luoteesta lähelle rantaa. Järven ympäri kiertää 2,6 km pituinen kunto- ja luontopolku. Talvella on hiihtoladut. Likolammen pohjoispuolella sijaitseva kesäteatteri jää reitin varteen.

Likolampi on ollut pitkään kirkonkylän lähivirkistysaluetta, jossa on myös kunnan ylläpitämiä liikuntapaikkoja, kuten uimaranta ja kuntoilupolku/hiihtolatu.

- Suositellaan alueen maankäytölle jatkuvuutta vapaa-ajan ja virkistyksen alueena rakentamiselta vapaina rantoina.
- *Miljööarvoiksi on nostettavissa myös pohjoispään pientaloalueen nykyinen rakentamisen mittakaava ja kohtuullisen yhtenäinen tyyli.*

Kuvaus: Likolampi on keskikokoinen järvi Hiitolanjoen päävesistössä. Järvi on lähdepohjainen. Sen pinta on laskenut Simpeleen laskemishankkeiden yhteydessä. Vuosina 2006–07 on uusittu ponttoonilaituri ja hyppytorni sekä huoltorakennus. Järven pohjoispäässä sijaitsevan taloryhmän rakennukset muodostavat pienipiirteisen ja tasapainoisen pienmiljöön 1900-luvun keskivaiheilta. Samalta aikakaudelta on järven eteläpäässä sijaitseva yksittäinen autoitunut Iltanotko-tila, jonka päärakennus on vuodelta 1946. Tilan pienet pellot on metsitetty.

Kuva: Likolammen pohjoispään lahdelta ja sinne melko lyhyellä ajanjaksolla rakentunut asuntoalue. / Viistokuva 2021.

Kuva: Vuonna 1950 otetussa ortokuvassa näkyy Likolammen pohjoispäässä, pienen salmen erottaman lahden rannalla kolme taloa (kaavassa PL-alueita). Lisäksi salmen itäpuolella näyttäisi olevan Likolampi 5:n rantasauna. Kyseiselle tontille rakennettiin puutalo 1953, vuotta aikaisemmin valmistui lahdelman länsirannalle puutalo Likolampi 4:ään. Lännessä näkyy kesäteatterin kohdalla sijainneen Parikan talon pihamaata ja rantasauna. / Ortokuva 1950 © MML.

Kuva: Likolampi 1:n puutalo on sotien jälkeiselle ajalle tavanomainen harjakattoinen, noppamainen, vaakalaudoitettu tyyppitalo, jota on ehkä peruskorjattu 1980-luvulla, josta rakennusvuosi 1982 rekisteriin.

Kuva: Taloryhmän vanhin on Likolampi 2:ssa sijaitseva noppamainen puutalo vuodelta 1938. Välipohjan erottuminen julkisivussa viittäisi vaiheittaiseen rakentamiseen tai erikoisempaan vaakarakenteeseen. Kirkonkylän 1. pohjakarttaan katto oli piirretty nelilappeiseksi. Taaempänä näkyy Likolampi 3:n 1943 rakennettu puolitoistakerroksinen tyyppitalo.

Kuva: Likolammen uimarannan laituri ja hyppytorni.

Kuva: Kesäteatteri. Katettu katsomo valmistui 2014. Mäenkumpareella, muistomerkin kohdalla, sijaitsi aikoinaan Parikan pientalo.

Kuva: Kesäteatteri näyttämörakennuksen toinen pääty on hirttä. Se on saatettu tehdä paikalla puretun Parikan talon ulkorakennuksesta. Näyttämörakennuksessa on käytetty vanhoja ovia ja ikkunoita, perustuksessa on lohkokiviä.

Kuva: Iltanotkon asutustila Likolammen lounaisrannalla.

6.9 KUUTOSTIEN YMPÄRISTÖ

Tyyppi: Teollisuus- ja yritystoiminta; liikenne; matkailu

Tausta: Pitkälammen ja Tetrilammen välinen alue oli pitkään asumatonta metsäympäristöä. Harjumaiden kautta kulki vanha kulkureitti, jota jäi 1950- ja 60-luvun taitteessa valmistuneen Kuutostien alle. Simpele–Parikkala rata otettiin käyttöön 1947. Valtatien ja radan väliin jäävä Kirjolan alue osoitettiin teollisuuden ja yritystoiminnan käyttöön kirkonkylätaajaman ensimmäisessä rakennuskaavassa 1960. Radan itäpuolella sijainnut Tetrilampi on kuivattu 1930-luvun alkupuoliskolla, kunnan järjestäminä hätäaputöinä.⁴⁰ Maatiloja alueelle perustettiin sotien jälkeen. Teollisuusalueiden pohjoispuolella, radan ja Kuutostien välissä on ollut Parikkalan taajaman jätevesiä varten perustettu lammikkopuhdistamo. Kuutostie on osa rajaseudulle toteutettua Via Karelian matkailutietä, jonka matkailukohteet hyödyntävät karjalaisia perinteitä ja luontoa.

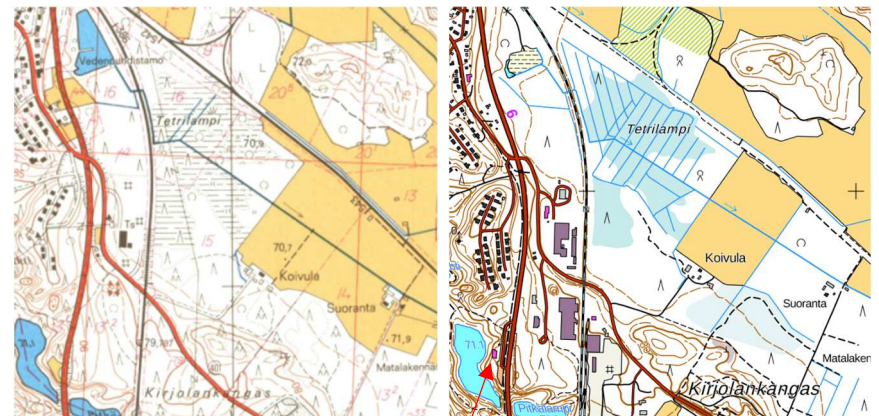
Nykytila: Kirjolan teollisuusalueelle valmistui ensimmäinen halli radan ja Kannaksentien kainaloon 1970-luvun alussa. Nykyinen rakennuskanta on pääasiassa 1980 ja 90-luvuilta. Lisäksi on muutamia tämän vuosituhannen puolella valmistuneita rakennuksia. Tetrilammen kuivatuksessa muodostuneesta laajahkosta peltoalueesta suurin osa on ollut jo pitkään metsätalouskäytössä. Kuutostien kupeessa, Pitkälammen rannalla sijaitseva Hotelli-ravintola Kägöne on 1986 valmistunut karjalaistyylinen hirsitalo. Valtateiden varsilla majoitus- ja ravintolatoimintaa harjoittavat nk. tienvarsiyritykset ovat eräänlaisia kestiekievaritoiminnan jatkajia, mutta ilman kievarilaitokseen liittyneitä velvollisuuksia. Mielenkiintoa majoitusliikkeitä kohtaan synnytetään palvelujen ja tapahtumien lisäksi elämysarvoilla, kuten näyttävällä arkkitehtuurilla tai maisemallisesti hienolla sijainnilla.

Via Karelia -matkailutien varrelta löytyvät 1970- ja 80-luvuilla rakennetut hirsirakennukset ovat hyvä esimerkki karelianismin hyödyntämisestä matkailussa, ja niiden kulttuurihistoriallisten arvojen tarkastelu olisi hyvinkin ajankohtaista tehdä ensin maakunnallisella tasolla sekä Pohjois-että Etelä-Karjalassa.

Kuva: Kirjolan teollisuusaluetta radan ja Kuutostien varrella. / Viistokuva 2021.

Kuvat alla: Kirjolan alue 1971 ja 2020-luvulla.

Peruskartta 4123 06, julk. 1976.

Hotelli Kägöne. Maastokarttarasteri ©

MML

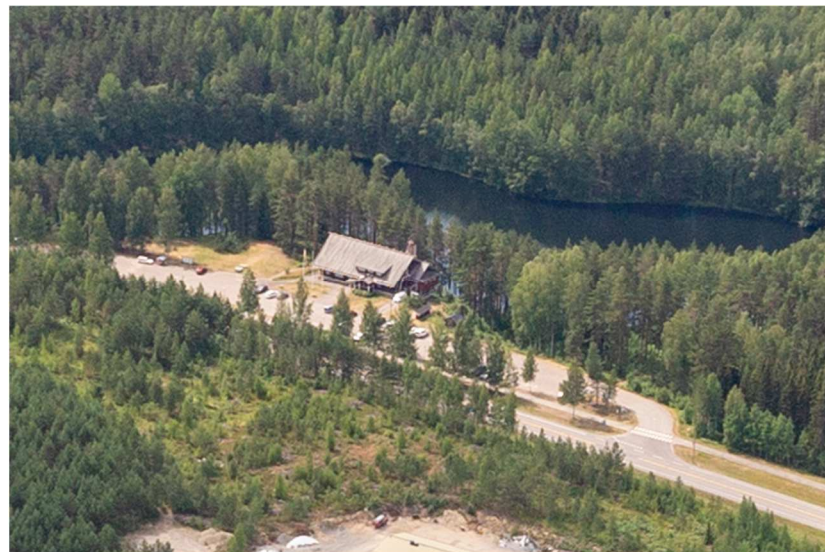
Kuvaus Suomen itärajalla on matkailukeskuksia, joissa on haluttu hyödyntää karjalaisortodoksista kulttuuriperinnettä. Ne kaikki sijaitsevat 1966 perustetun Runon ja Rajan tie -matkailutien varressa; nyky nimeltään Via Karelia, joka on edeltäjänsä pidempi reitti. Nurmekseen 1978 valmistunut Bomban talo oli avautuessaan menestys, jonka esimerkki innoitti lisäsuunnitelmiin. Seuraavalla vuosikymmenellä rakennettiin Parikkalaan hotelli-ravintola Kägöne, Kiteelle Karjalan kievari ja kulttuurikeskus, Tuupovaaraan Korpiselkä-talo, Ilomantsiin Taistelijan talo, Lieksaan Erämatkailukeskus ja Kuhmoon Kalevala-kylä.⁴¹

Hotelli-ravintola Kägösen, samoin kuin Bomban talon (Jarmo Santalan kanssa), suunnitteli joensuulainen rakennusarkkitehti Vilho Suonmaa (Vasili Surma 1935 Suojärvi – 2004 Joensuu).⁴² Toisin kuin Kägöne, Bomban talo on suunniteltu vanhan tunnetun rakennuksen jäljennöksenä. Mallina oli Suojärvellä sijainneen Jegor Bombin talo.

Tuotteliaan Vilho Suonmaan töistä mainittakoon Lintulan luostarin kirkko ja perinteisestä tyylistä poikkeavat tsasounat Liperissä, Tohmajärven Petravaarassa ja Kiteen Särkijärvellä.

Viime vuosikymmenellä Kägöne oli monta vuotta tyhjiään, kunnes se 2017 avattiin uuden yrittäjän voimin. Arktiset Kiinteistöt Oy osti Kägösen Parikkalan Osuuspankilta, joka oli lunastanut sen 2016 konkurssipesältä. Keväällä 2017 rakennuksen keittiö peruskorjattiin, ravintolasalissa ja hotellihuoneissa uusittiin ilmettä.

Kuva oikealla: Hotelli-ravintola Kägösen esikuvana on Laatokan pohjoispuolisen Karjalan kansanomaiset hirsitalot, mutta suunnittelussa ei tyydytty vain lainaamaan vanhaa. Tilaajan toiveena oli hirsitalo, joka olisi nähtävyys jo itsessään. /Postikortti.

Kuva: Hotelli-Ravintola Kägöne. / Viistokuva 2021.

7 Arviointi

Selvityksen perusteella esitetään seuraava tulkinta kohteista ja alueista, joilla on merkittävyyttä kyläkuvan ominaisuuteen ja rakennetun ympäristön historiallisen monipuolisuuden sekä parikkalalaisen rakennusperinnön näkökulmasta.

Suojelun perusteet säilyneet

- asemakaavassa sr
- RKY 2009 -ALUE

Kohdesuojelulle perusteita

- Rakennushistoriallista tai taiteellista edustavuutta

Historiallisesti ja kyläkuvallisesti arvokas

- Vanha kyläalue
- Vanhan kyläalueen taloja 1800-luvulta 1950-luvulle
- Kirkonkylän avainkohteita ympäröivä rakennettu maisema
- Pienialainen miljö, vesistön tai tien äärellä
- Vanha pelto/niitty; avoin maisema

8 Lähteet

ARKISTOT

Maanmittauslaitos

Pitäjänkartta, 1:20 000, lehti V:11/21. Julkaistu 1920.

Parikkalan kunta

Rakennuslupa-asiakirjat

Asemakaavat ja kaavaselostukset

Parikkalan kunnan kotiseutukokoelma:

Helenansaari/päärakennus, piirustukset

KIRJALLISUUS

Heinonen, Olavi 2017: Parikkalan kirkonkylän vanhoja rakennuksia. 2. p.

Juvonen, Jaana, 1996. Parikkalan historia.

Kotiseutumme Parikkala: Parikkala 2002, [toimitus: Jan Södersved ... et al.], 2002.

Kuninkaan tiekartasto Suomesta 1790. Toim. Erkki-Sakari Harju ja Jussi T. Lappalainen. SKS ja Atlas Art. 2010.

Suomen omakotiasutus, osa V. Kymen lääni. Mikkelin lääni. 1972.

Vilka, Matti 1969: Parikkalan historia I-II.

REKISTERIT, TIETOKANNAT

Etelä-Karjalan rakennusinventointitietokanta. KIOSKI.

Rakennusinventointilomakkeet.

Museoviraston RKY-sivusto. < http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx>

Museoviraston Muinaisjäännösrekisteri.

< https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx>

RHR Rakennus- ja huoneistorekisteri. Parikkalan kunta.

WWW-SIVUT

About Vilho (Vasili) Suonmaa. <https://www.geni.com/people/Vilho-Vasili-Suonmaa/6000000018116574168>

Finna.fi. Haku Parikkala* kylä*.

Lappeenrannan museoiden ja Museoviraston valokuvia.

Kaakkois-Suomen hyppyrimäet.

< <https://doaudit.fi/kaakkoissuomenhyppyrimaet/94/>>

Kansallisarkisto < <https://astia.narc.fi/uusiastia/>>

Pitäjänkartta, 1:20 000. Lehti 4123 06. 1847.

Uudistushakemisto. Parikkala: Joukio

Viipurin läänin verollepanokartat 125 Parikkala 7:1a-b [Javala, Oravanniemi, Rautalahti, Tarnala jne.] (1700-1800).

Kauniissa Karjalassa - PARIKKALA. Lyhytelokuva vuodelta 1950. YOUTUBE

<<https://www.youtube.com/watch?v=J4AsYhoQNdE>>Maanmittauslaitos.

Maaseutumatkailun kehittäminen Suomessa. ”Lepikot liikkuvat”.

< http://aurora.turiba.lv/training/FI/Accommodation_FI/Part_23.htm >

Vanhat painetut kartat.

< <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>>

Peruskartta, 1:20 000, lehti 4123 06. Kartoitus 1971, julkaistu 1974.

Parikkalan seurakunta. <https://www.parikkalanseurakunta.fi/>

Parikkalan museo. <<https://visitparikkala.fi/museot/>>

Piitulainen, Henna 2014: Patikkapoluilta Korpiselkä-taloon Tuupovaaran matkailun kehittäminen 1960- ja 1980-luvuilla. Itä-Suomen yliopisto.

Suomen historian pro gradu -tutkielma. <

<https://core.ac.uk/download/pdf/32427245.pdf> >

VIITTEET

- ¹ Parikkalan seurakunta. <https://www.parikkalanseurakunta.fi/>
- ² Juvonen 1996, 351.
- ³ Juvonen 1996, 507.
- ⁴ Juvonen 1996, 253.
- ⁵ Heinonen 2017, 42.
- ⁶ Lisätietoa : <http://kadonnuttaaikaa.blogspot.com/2022/04/parikkalan-pitajantupa.html>
- ⁷ Viiska 1969, 167.
- ⁸ Juvonen 1996, 339.
- ⁹ Juvonen 1996, 447.
- ¹⁰ Heinonen 2017, 34 valokuvat.
- ¹¹ Juvonen 1996, 379, 385.
- ¹² KIOSKI kohde 202921.
- ¹³ Geni.com: Olli Ollinpoika Kosonen.
- ¹⁴ Heinonen 2017, 35.
- ¹⁵ <https://visitparikkala.fi/museot/>
- ¹⁶ Heinonen 2017, 33.
- ¹⁷ Heinonen 2017, 23-25.
- ¹⁸ Heinonen 2017, 20, 25-26, 28-30
- ¹⁹ Heinonen 2017, 27.
- ²⁰ Heinonen 2017, 15-18.
- ²¹ Heinonen 2017, 13.
- ²² Heinonen 2017, 13.
- ²³ Kauppakirja 20.10.1908. Parikkalan kunta. Helenansaaren piirustukset/päärakennus.
- ²⁴ Kadonnutta aikaa: <http://kadonnuttaaikaa.blogspot.com/2021/11/clas-collanin-jalanjaljilla.html>
- ²⁵ Kauppakirja 25.4.1921. Parikkalan kunta. Helenansaaren huvila.
- ²⁶ Korjauksista tietoa: <https://parikkala.fi/asuminen-ja-ymparisto/kunnan-vuokrattavat-tilat/helenansaari/>
- ²⁷ Parikkalan kunnan arkisto, Helenansaaren piirustukset.
- ²⁸ Finna.fi/ KUVKVV1991:20_08: Kuvan tietojen mukaan talo oli 55 vuotta vanha kuvanottohetkellä vuonna 1951. Tämän mukaan rakennusvuosi olisi 1896.
- ²⁹ Heinonen 2017, 31.
- ³⁰ Heinonen 2017, 30.
- ³¹ Parikkalan seurakunta. <https://www.parikkalanseurakunta.fi/>
- ³² Juvonen 1996, 699.
- ³³ E. Teräsvirta, s. 1914 Viipuri 1914, k. 1995 Helsinki; nelinkertainen olympiamitalisti telinevoimistelussa. Hän on suunnitellut mm. Kalastajatorpan päähotellin, Valtion vierastalon ja Marski-hotellin sekä Luhangan talvikirkon.
- ³⁴ Parikkalan seurakunta. <https://www.parikkalanseurakunta.fi/>
- ³⁵ Juvonen 1996, 139.
- ³⁶ Viiska 1969 (1928), 164.
- ³⁷ Viiska 1969 (1928), 164.
- ³⁸ Juvonen 1996, 698.
- ³⁹ Juvonen 1966, 551.
- ⁴⁰ Juvonen 1966, 551.
- ⁴¹ Maaseutumatkailun kehittäminen Suomessa.
- ⁴² About Vilho (Vasili) Suonmaa. geni.com; Suunnittelijasta tietoa kirjassa: Karttunen, Tanja 2015: Minkä tein, sen tein – Vilho ”Ville” Suonmaa.